

دانشگاه پیام نور

واحد مشهد

پروژه تحقیقاتی

رشته مدیریت و برنامه ریزی آموزشی

عنوان پژوهش:

مقایسه و بررسی میزان علاقه به انجام فرایض و سنن

مذهبی در بین دانش آموزان پسر و دختر راهنمایی

شهرستان تربت حیدریه در سال تحصیلی ۸۹-۸۸

زیر نظر استاد ارجمند:

پژوهشگر:

فروردین ماه ۱۳۸۹

www.kandoocn.com

تقدیر و تشکر

برخورد لازم می دانم که از زحمات و تلاشهای بی دریغ استاد

ارجمند جناب آقای نعمتی کمال تشکر و قدردانی را داشته

باشم و برای ایشان و خانواده ارجمندشان آرزوی سلامت و

موفقیت را داشته باشم.

www.kandoocn.com

www.kandoocn.com

www.kandoocn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

**مقایسه و بررسی میزان علاقه به انجام فرایض و سنن
مذهبی در بین دانش آموزان پسر و دختر مقطع راهنمایی
شهرستان تربت حیدریه در سال ۸۹-۸۸**

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

فصل اول:

موضوع تحقیق

مقدمه

نوجوانان و جوانان، جوانه های سبز و شاداب و شکوفه های زیبا و دلپذیر درخت زندگی حیات انسانی اند. برنامه ریزی برای جوانان متضمن دستیابی به تصور روشنی از روحیات، تلفیات، نگرشها و گرایشهای فکری آنان از یکسو و شناخت دقیق امکانات مادی و معنوی از سوی دیگر است، چرا که درک و تشخیص موقعیت و منزلت جوانان در متن مجموعه واقعیتهای اجتماعی و شرایط فرهنگی، رشد و هدایت و سازماندهی سنجیده و مناسب نیروهای جوان و تأمین سلامت و سعادت جامعه انسانی را تسهیل و تضمین می کند.

جوانان و نوجوانان در کشور ما عمده ترین نیروی انسانی هستند که توجه به آنان به معنای توجه به نیروی انسان و ثروت ملی برای برنامه سازی و برنامه ریزی در عرصه های توسعه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، اقتصادی و غیره می باشد که استفاده و بهره بری مناسب از آن می توان در روند سرعت و یا کندی توسعه پایدار ملی کارآمدی خود را بنمایاند. جوانی بهترین موسوم تربیت و سازندگی شخصیت است و چون در این سنین انسان مدت زمان طولانی تری در پیش رو دارد، هر اقدام اصلاحی که در جهت سازندگی در خود انجام دهد سالهای متمادی از آثار و نتایج مثبت آن بهره مند می شود و به سبب اصلاح و تهذیب به موقع، از آثار و عواقب سوء بسیاری در امان می ماند.

اهداف اصلی پژوهش

- الف) بررسی نگرش دانش آموزان پسر مقطع راهنمایی درباره انجام فرایض دینی.
- ب) بررسی نگرش دانش آموزان دختر مقطع راهنمایی درباره امجام فرایض دینی.
- ج) مقایسه دانش آموزان پسر و دختر در مقطع راهنمایی با یکدیگر در مورد نگرش آنان نسبت به انجام فرایض دینی.

فرضیات تحقیق

- ۱- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به انجام فریضه نماز تقید بیشتری دارند.
- ۲- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به انجام فریضه روزه تقید بیشتری دارند.
- ۳- احترام به والدین در بین دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر است.
- ۴- دانش آموزان پسر نسبت به دختر نسبت به فرضیه امر به معروف و نهی از منکر احساس مسئولیت بیشتری دارند.
- ۵- دانش آموزان پسر نسبت به دختر در مراسم نماز جماعت بیشتر شرکت می کنند.
- ۶- دانش آموز پسر نسبت به دختر در مراسم جمعه بیشتر شرکت می کنند.
- ۷- در مراسم اعیاد مذهبی دانش آموزان پسر نسبت به دختر بیشتر شرکت می کنند.
- ۸- در مراسم سوگواری مذهبی دانش آموزان پسر نسبت به دختر بیشتر شرکت می کنند.
- ۹- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به مسائل حرام و حلال تقید بیشتری دارند.

- ۱۰- دانش آموزان پسر مسئله صلۀ رحم را بیشتر از دختران انجام می دهند.
- ۱۱- دانش آموزان پسر نسبت به دختر به نیازمندان بیشتر کمک می کنند.
- ۱۲- دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر به عیادت دوستان مریض خود می روند.
- ۱۳- دانش آموزان پسر نسبت به دختر قبل از بلوغ نسبت به انجام فریضه نماز تقید بیشتری دارند.
- ۱۴- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به روزه گرفتن قبل از بلوغ تقید بیشتری دارند.
- ۱۵- دانش آموزان دختر نسبت به پسر غیبت بیشتری دارند.
- ۱۶- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به دیگران حسادت بیشتری می کنند.
- ۱۷- دانش آموزان دختر نسبت به پسر نسبت به احکام طهارت تقید بیشتری دارند.
- ۱۸- دانش آموزان دختر نسبت به پسر نسبت به وفای به عهد تقید بیشتری دارند.
- ۱۹- دانش آموزان دختر نسبت به پسر کمتر دروغ می گویند.

اهمیت و ارزش تحقیق

در جوانان زمینه برای پذیرش مذهب فراهم است. آنان دارای فطرتی خدا آشنا هستند و علاقه مند به فراگیری و پذیرش تعالیم الهی می باشند. آن چنان که گویی این تعالیم با جان و خونشان در هم آمیخته است. نوجوانان و جوانان از حدود سنین بلوغ به

علت توسعه شخصیتی که در آنان به وجود می آید به دنبال علت غایی می روند تا به خدا برسند.

علاقه مندی و توجه به مذهب در آنان عاطفه ای شدید پدید می آورد ان چنان که می خواهند خود را فدای مذهب کنند. وجود این عاطفه در آنان با ارزش است، چون اول اینکه احساسات مذهبی و فطری شان را ارضا می کند. دوم اینکه دیگر تمایلاتشان را تحت کنترل در می آورد. سوم اینکه آنان از طغیان و عصیان در اموری که مورد رضای خدا نیست باز می دارد. چهارم اینکه در آنان به هنگام دشواری ها و سختی ها نقطه اتکا و امیدی ایجاد می کند که باعث حفظ و نگهداری آنان از وسوسه و اضطراب می شود. نوجوانان و جوانان در رابطه با خدا، شناخت و معرفت او و ایمان و اعتقاد به او، مراحل را طی می کنند که مهمترین آنها عبارتند از:

۱- استفاده از جهش مذهبی و احساسات آن که معمولاً از حدود سن ۱۲ سالگی به اوج می رسد.

۲- بررسی عقلی و دقت در آیات الهی و تجربه در آنچه که به او گفته و القا کرده اند.

۳- ایمان به خدا و دلبستگی به او مایه گذاری سر و جان در راه تعالیم او. آنچه در تربیت مهم است مراقبت اولیاء و مربیان در راه رسیدن آنان بدان مقصد که در همه مراحل دست او را بگیرند و همراهش باشند تا موجبات لغزش او فراهم نگردد و هم در همه مراحل فوق پیروز آیند.

روش انجام تحقیق

الف) جامعه آماری:

کلیه دانش آموزان دختر و پسر مقطع راهنمایی شهرستان تربت حیدریه در سال تحصیلی ۸۹-۸۸.

ب) روش نمونه گیری: برای نمونه گیری در این تحقیق از روش نمونه گیری تصادفی استفاده خواهد شد.

ج) روش جمع آوری اطلاعات:

اطلاعات مورد نظر از طریق پرسشنامه در بین دانش آموزان دختر و پسر و مقطع راهنمایی به دست خواهد آمد.

د) روش آماری:

برای تجزیه و تحلیل یافته های این تحقیق از روشهای آمار توصیفی و درصد و آمار استنباطی X^2 خی دو استفاده خواهد شد.

محدودیت ها

(الف) محدودیتهایی که در اختیار پژوهشگر است عبارت است از:

- ۱- محدود کردن آزمودنیها.
- ۲- محدودیت زمانی: با توجه به مدت کوتاه زمان یک ترم تحصیلی می بایست تحقیق با سرعت انجام گیرد.
- ۳- محدودیت مکانی: محقق به علت زمان اندک و هزینه زیاد مجبور است فقط چند آموزشگاه نمونه را انتخاب کند.

(ب) محدودیتهایی که در اختیار پژوهشگر نمی باشد:

- ۱- عدم دادن پاسخ درست به سؤالات از سوی دانش آموزان.
- ۲- ساخت بندی کلاسها.
- ۳- مقررات آموزشی و پرورش حاکم بر مدرسه.

متغیرهای تحقیق

متغیر مستقل: علاقه به انجام فرایض و سنن مذهبی

متغیر وابسته: جنسیت (دختر یا پسر بودن)

واژه ها اصطلاحات

- فرض: امری الزامی، که انجام یا ادای آن واجب است ۱.
- بلوغ: ظهور یکی از علائم سه گانه در انسان که نشانه بالغ شدن است - رسیدن به سن تکلیف به ظهور یکی از نشانه های سه گانه بلوغ در انسان ۲.
- امر به معروف: واداشتن دیگران از هر عملی که به حکم شارع پسندیده است ۳.
- نهی از منکر: بازداشتن دیگران از هر عملی که به حکم شارع ناپسند است ۴.
- نماز جماعت: نماز واجبی که دو نفر یا بیشتر با امامت یکی از آنها به جا می آورند.
- نماز جمعه: دو رکعت نماز مخصوص که در روان - جمعه به جای نماز ظهر و به طور جماعت برگزار می گردد و با کمتر از ۵ نفر انجام پذیر نیست ۵.
- مستحب: پسندیده و مطلوب، هر حکم شرعی که اطاعت آن موجب ثواب است ولی مخالفت آن عقاب ندارد ۶.

۱ - به جهت، محمد تقی، رساله توضیح المسائل، انتشارات شفق، قم، نوبت پانزدهم، سال ۱۳۷۷.

۲ - همان

۳ - همان

۴ - همان

۵ - همان

۶ - همان

تربیت: فراهم آوردن زمینه برای پرورش استعداد های درونی هر موجود و به ظهور و فعلیت رسانیدن امکانات بالقوه موجود در درون او راه تربیت نامند.^۱

راهنمایی: راهنمایی جریان یاری دهنده ای است که از طریق یک سلسله فعالیت های منظم و سازمان یافته به رشد متعادل و همه جانبه انسان می انجامد و موجبات بهره گیری از حداکثر توانائی هایی بالقوه فرد را در نظام آموزش و پرورش فراهم می آورد.^۲

فطرت: واژه ای عربی و به معنای نوع «آفرینش» است و اموری را می توان فطری دانست که آفرینش موجودی اقتضای آنها را داشته باشد، از این رو می توان سه ویژگی را برای آنها در نظر گرفت:

- ۱- فطریات هر نوعی از موجودات در همه افراد آن نوع یافت می شود هر چند که کیفیت آنها از نظر ضعف متفاوت باشد.
- ۲- امور فطری در طول تاریخ ثابت است.
- ۳- امور فطری نیازی به تعلیم و تعلم ندارد هر چند تقویب یا جهت دادن آنها نیازمند آموزش است.^۳

۱- سادات، محمدعلی، اخلاق اسلامی، انتشارات سمت، تهران، نوبت نوزدهم، سال ۱۳۷۶.

۲- شفیق آبادی، عبد...، مقدمات راهنمایی و مشاوره، انتشارات پیام نور، سال ۱۳۷۹.

۳- مصباح یزدی، محمدتقی، آموزش عقاید، انتشارات سازمان تبلیغاتی اسلامی، تهران چاپ چهارم، نوبت سیزدهم، سال ۱۳۷۹.

خلاصه ای از سایر فصلها

در فصل دوم به بررسی سوابق نظری و عملی پژوهش و مطالعه منابع مربوط به موضوع مورد تحقیق خواهیم پرداخت.

فصل سوم که به فصل روش اجرا تحقیق مربوط می شود به مطالعه جامعه، نمونه و روش نمونه گیری و روش جمع آوری اطلاعات و طرح تحقیق می پردازیم.

در فصل چهارم به تجزیه و تحلیل اطلاعات و سپس به توصیف اطلاعات در رابطه با فرضیه های صورتبندی شده می پردازیم.

در فصل پنجم بحث و خلاصه در مورد نتایج تحقیق است که شامل بیان مساله،

روش اجرا و یافته ها به صورت خلاصه و نتیجه گیری از تحقیق انجام شده و مورد کاربرد آن توضیحاتی داده می شود.

در پایان هم ضمائم و منابع را ذکر می کنیم.

www.kandooch.com

فصل دوم:

بررسی سوابق نظری

و عملی تحقیق

www.kandooch.com

www.kandooch.com

پیشینه نظری تحقیق

اصول و فروع دین:

هر دینی دست کم از دو بخش تشکیل می گردد:

۱- عقیده یا عقایدی که حکم پایه و اساس و ریشه آن را دارد.

۲- دستورات عملی که متناسب با آن پایه یا پایه های عقیدتی و برخاسته از آنها

باشد.

بنابراین، کاملاً به جاست که بخش عقاید هر دینی «اصول» و بخش احکام عملی

«فروع» آن دین نامیده می شود چنانکه دانشمندان اسلامی، این دو اصطلاح را در مورد

عقاید و احکام اسلامی به کار برده اند.^۱

جهان بینی و ایدئولوژی:

واژه های جهان بینی و ایدئولوژی، به معنای کما بیش مشابهی بکار می رود، از

جمله معنای جهان بینی این است: یک سلسله اعتقادات و بینشهای کلی هماهنگ درباره

جهان و انسان و بطور کلی درباره هستی و از جمله معنای ایدئولوژی این است: «یک

سلسله آراء کلی هماهنگ درباره رفتارهای انسان»^۲.

۱ - مصباح یزدی، محمدتقی، آموزش عقاید، ص ۱۱.

۲ - همان، ص ۱۲.

در میان انسانها انواعی از جهان بینی، وجود داشته و دارد ولی همگی آنها را می توان بر اساس پذیرفتن ماوراء طبیعت و افکار آن به دو بخش کلی تقسیم کرد: جهان بینی الهی و جهان بینی مادی.

ادیان آسمانی و اصول آنها:

ادیان توحیدی که همان ادیان آسمان و حقیقی هستند دارای سه اصل توحیدی مشترک می باشند:

- ۱- اعتقاد به خدای یگانه
- ۲- اعتقاد به زندگی ادبی هر فردی از انسانها در عالم آخرت و دریافت پاداش و کیفری اعمالی که در این جهان انجام داده است.
- ۳- و اعتقاد به بعثت پیامبران از طرف خدای متعال برای هدایت بشر به سوی کمال منتهائی و سعادت دنیا و آخرت^۱.

^۱ - همان، ص ۱۳.

انگیزه پژوهش

از ویژگی های روانی انسان، میل فطری و غریزی به شناختن حقایق و اطلاع از واقعیهایی است که از آغاز کودکی در هر انسانی ظاهر می شود و تا پایان عمر، ادامه دارد. همین فطرت حقیقت جویی که گاهی به نام «حس کنجکاوی» نامیده می شود که می تواند انسان را وادار کند تا درباره مسائلی که در چهارچوب دین، مطرح می شود بیندیشد و در صد شناختن دین حق برآید.

هر انسانی به خصوص نوجوانان فطرتاً به شناخت خدا تمایل دارند. فطری بودن شناخت خدا بدین معنی است که دل انسان، با خدا آشناست و در ژرفای روح وی مایه ای برای روح وی مایه ای برای شناخت آگاهانه خدا وجود دارد که قابل رشد و شکوفایی است اما این مایه فطری در افراد عادی به گونه ای نیست که ایشان را به کلی بی نیاز از اندیشمندان و استدلال عقلی کند.^۱

تربیت دینی آن جنبه ای از تربیت است که کودکان و نوجوانان با وظایف و شرایط دینی آشنا کند، مبانی اعتقادی را در آنان رشد می دهد، آنان را پای بند به اصول و عامل به فروع بار می آورد و فطرت الهی و انسانی آنان را باور می سازد در تربیت دینی نمی خواهیم دانش آموز تنها با مفاهیم دینی آشنا شود، بلکه می خواهیم آشنایی با مفاهیم دینی را به صورت کاربردی تحصیلی باورمند به رفتار و عمل دینی تبدیل کند. بنابراین

^۱ همان، ص ۱۹.

در چنین فرایندی، اگر دانش آموز با عدالت، ارزش عادل بودن، نقش عدالت در جامعه آشنا شود تنها آموزش دینی درباره او اتفاق افتاده است. حال به نمونه دیگری از این مفاهیم که در دین اسلام بسیار زیاد به آن تأکید شده و تأثیرات در زندگی معنوی و مادی دارد می پردازیم و آن واژه نماز است. نماز در نظام انبیاء خدا شریان حیات معنوی انسان و موجب توجه یافتن به نظام دهنده هستی و عرو انسان خاکی به اوج قله معنویت و قرب آفریدگار جهان است، ولی در عین حال در حیات مادی انسان هم بی تأثیر نیست، بلکه در مکتب انبیاء پاک شدن جامعه از آلودگی و جنایت و ستم و گناه که مهمترین ارکان حیات مادی بشر است، از آثار درخشان نماز است^۱.

فلسفه نماز

گرچه نماز چیزی نیست که فلسفه اش بر کسی مخفی باشد، ولی دقت در متون آیات و روایات اسلامی ما را به نکات بیشتری در این زمینه رهنمون می گردد:

۱. روح و اساس و هدف و پایه و مقدمه و نتیجه و بالاخره فلسفه نماز همان یاد خدا است، همان « ذکر الله » است که در آیهی فوق به عنوان برترین بیان شده است. البته ذکر که مقدمه ی فکر، و فکری که انگیزه عمل بوده باشد، چنانکه در حدیثی از امام صادق - علیه السلام - آمده است که در تفسیر جمله ی و لذكر الله اکبر فرمود: ذکر

^۱ - ری شهری، محمد، نبوت، ص ۵۰.

لله عند ما احل و حرم « یاد خدا کردن به هنگام انجام حلال و حرام » (یعنی به یاد خدا بیفتد به سراغ حلال برود و از حرام چشم پوشد).

۲. نماز وسیله ی شستشوی از گناهان و مغفرت و آمرزش الهی است چرا که خواه ناخواه نماز انسان را دعوت به توبه و اصلاح گذشته می کند، لذا در حدیثی می خوانیم:

پیامبر - صلی الله علیه و آله و سلم - از یاران خود سؤال کرد: لو كان علی باب دار الحد کم نهر و اغتسل فی کل یوم منه خمس مرات اکان یقی فی جسه من الدرن شیء؟ قلت لا، قال: فان مثل الصلاه کمثل النهر جاری كلما صلی کفرت ما بینهما من الذنوب: « اگر بر در خانه یکی از شما نهری از آب صاف و پاکیزه باشد و در هر روز پنج بار خود را در آن شستشو دهد، آیا چیزی از آلودگی و کثافت در بدن او می ماند؟ ».

در پاسخ عرض کردند: نه، فرمود: « نماز درست همانند این آب جاری است، هر زمان که انسان نمازی می خواند گناهایی که در میان دو نماز انجام شده است از میان می رود» و به این ترتیب جراحاتی که بر روح و جان انسان از گناه می نشیند، با مرهم نماز التیام می یابد و زنگارهایی که بر قلب می نشیند زدوده می شود.

۳. نماز سدی در برابر گناهان آینده است، چرا که روح ایمان را در انسان تقویت می کند، و نهال تقوی را در دل پرورش می دهد، و می دانیم « ایمان » و « تقوی » نیرومند ترین سد در برابر گناهان است، و این همان چیزی است که در آیه ی فوق به عنوان نهی از فحشاء و منکر بیان شده است، و همان است که در احادیث متعددی

می خوانیم : افراد گناهکاری بودند که شرح حال آنها را برای پیشوایان اسلام بیان کردند فرمودند: غم مخورید، نماز آنها را اصلاح می کند و کرد.

۴. نماز، غفلت زدا است، بزرگترین مصیبت برای رهروان راه حق آن است که هدف آفرینش خود را فراموش کنند و غرق در زندگی مادی و لذائذ زود گذر گردند، اما نماز به حکم این که در فواصل مختلف، و در هر شبانه روز پنج بار انجام می شود، مرتباً به انسان اخطار می کند، هشدار می دهد، هدف آفرینش او را خاطر نشان می سازد، موقعیت او را در جهان به او گوشزد می کند و این نعمت بزرگی است که انسان وسیله ای در اختیار داشته باشد که در هر شبانه روز چند مرتبه قویا به او بیدار باش گوید.

۵. نماز خود بینی و کبر را درهم می شکند، چرا که انسان در هر شبانه روز هفده رکعت و در هر رکعت دو بار پیشانی بر خاک در برابر خدا می گذارد، خود را ذره ی کوچکی در برابر عظمت او می بیند، بلکه صفری در برابر بی نهایت. پرده های غرور و خود خواهی را کنار می زند، تکبر و برتری جوئی را در هم می کوبد.

به همین دلیل علی - علیه السلام - در آن حدیث معروفی که فلسفه های عبادات اسلامی در آن منعکس شده است بعد از ایمان، نخستین عبادت را که نماز است با همین هدف تبیین میکند می فرماید: فرض الله الایمان تطهیراً من الشرك و الصلوه تنزیهاً عن

الکبر ... : خداوند ایمان را برای پاکسازی انسانها از شرک واجب کرده است و نماز را برای پاکسازی از کبر»

۶. نماز وسیله پرورش فضائل اخلاق و تکامل معنوی انسان است، چرا که انسان را از جهان محدود ماده و چهار دیوار عالم طبیعت بیرون می برد، به ملکوت آسمانها دعوت می کند، و با فرشتگان هم صا و همراز می سازد، خود را بدون نیاز به هیچ واسطه در برابر خدا می بیند و با او به گفتگو بر می خیزد.

تکرار این عمل در شبانه روز آن هم با تکیه روی صفات خدا، رحمانیت و رحیمیت و عظمت او مخصوصاً با کمک گرفتن از سوره های مختلف قرآن بعد از حمد که بهترین دعوت کننده به سوی نیکیها و پاکیزگیها است اثر قابل ملاحظه ای در پرورش فضائل اخلاقی در وجود انسان دارد.

لذا در حدیثی از امیر مؤمنان علی - علیه السلام - می خوانیم که در فلسفه نماز فرمود: الصلوه قربان کلی تقی : « نماز وسیله ی تقرب هر پرهیزکاری به خدا است. »

۷. نماز به سایر اعمال انسان ارزش و روح می دهد - چرا که نماز روح اخلاص را زنده می کند، زیرا نماز مجموعه ای است از نیت خالص و گفتار پاک و اعمال خالصانه، تکرار این مجموع در شبانه روز بذر سایر اعمال نیک را در جان انسان می پاشد و روح اخلاص را تقویت می کند.

لذا در حدیثی معروفی می خوانیم که امیر مؤمنان علی - علیه السلام - در وصایای خود بعد از آن که فرق مبارکش با شمشیر ابن ملجم جنایتکار شکافته شد فرمود: الله الله فی الصلوه فانها عمود دینکم: «خدا را خدا درباره نماز، چرا که ستون دین شما است».

می دانیم هنگامی که عمود همیشه در هم بشکند یا سقوط کند هر قدر طنابها و میخهای اطراف محکم باشد اثریندارد، همچنین هنگامی که ارتباط بندگان با خدا از طریق نماز از میان برود اعمال دیگر اثر خود را از دست خواهد داد. در حدیثی از امام صادق - علیه السلام - می خوانیم: اول ما یحاسب به العبد الصلوه فان قبلت قبلا سائل عمله، و ان ردت رد علیه سائل عمله: «نخستین چیزی که در قیامت از بندگان حساب می شود نماز است اگر مقبول افتاد سائر اعمالشان قبول می شود، و اگر مردود شد سائر اعمال نیز مردود می شود!»

شاید دلیل این سخن آن باشد که نماز رمز ارتباط خلق و خالق است، اگر به طور صحیح انجام گردد قصد قربت و اخلاص که وسیله قبولی سائر اعمال است در او زنده می شود، و گرنه بقیه اعمال او مشوب و آلوده می گردد و از درجه اعتبار ساقط می شود.

۸. نماز قطع نظر از محتوای خودش با توجه به شرایط صحت دعوت به پاکسازی زندگی می کند، چرا که می دانیم مکان نماز گزار، لباس نماز گزار، فرشی که بر آن نماز می خواند، آبی که با آن وضو می گیرد و غسل می کند، محلی که در آن غسل و وضو انجام می شود باید از هر گونه غصب و تجاوز به حقوق دیگران پاک باشد کسی که

آلوده به تجاوز و ظلم، ربا، غصب، کم فروشی، رشوه خواری و کسی اموال حرام باشد چگونه می تواند مقدمات نماز را فراهم سازد؟ بنابر این تکرار نماز در پنج نوبت در شبانه روز خود دعوتی است به رعایت حقوق دیگران.

۹. نماز علاوه بر شرائط قبول یا به تعبیر دیگر صحت شرائط کمال دارد که رعایت آنها نیز یک عامل مؤثر دیگر برای ترک بسیاری از گناهان است.

در کتب فقهی و منابع حدیث، امور زیادی به عنوان موانع قبول نماز ذکر شده است از جمله مسأله شرب خمر است که در روایات آمده است: لا تقبل صلوه شارب الخمر اربعین يوماً الا ان يتوب: « نماز شرابخوار تا چهل روز مقبول نخواهد شد مگر این که توبه کند.»

و در روایات متعددی می خوانیم: از جمله کسانی که در نماز آنها قبول نخواهد شد پیشوای ستمگر است»

و در بعضی از روایات دیگر تصریح شده است که نماز کسی که زکات نمی پردازد قبول نخواهد شد، و همچنین روایات دیگری که می گوید: خوردن غذای حرام یا عجب و خود بینی از موانع قبول نماز است، پیدا است که فراهم کردن این شرایط قبولی تا چه حد سازنده است؟

۱۰. نماز روح انضباط را در انسان تقویت می کند، چرا که دقیقاً باید در اوقات معینی انجام گیرد که تأخیر و تقدیم آن هر دو موجب بطلان نماز است، همچنین آداب

و احکام دیگر در مورد نیت و قیام و تَعُود و رکوع و سجود و مانند آن که رعایت آنها، پذیرش انضباط را در برنامه های زندگی کاملاً آسان می سازد.

همه اینها فوایدی است که در نماز، قطع نظر از مسأله جماعت وجود دارد و اگر

ویژگی جماعت را بر آن بیفزائیم - که روح نماز همان جماعت است - برکات بی شمار دیگری دارد که این جا جای شرح آن نیست، بعلاوه کم و بیش همه از آن آگاهیم.

گفتار خود را در زمینه فلسفه و اسرار نماز با حدیث جامعی که از امام علی بن موسی الرضا - علیه السلام - نقل شده پایان می دهیم:

امام در پاسخ نامه ای که از فلسفه نماز در آن سؤال شده بود چنین فرمود:

علت تشریح نماز این است که توجه و اقرار به ربوبیت پروردگار است، و مبارزه با شرک و بت پرستی، و قیام در پیشگاه پروردگار در نهایت خضوع و نهایت تواضع، و اعتراف به گناهان و تقاضای بخشش از معاصی گذشته، و نهادن پیشانی بر زمین همه روز برای تعظیم پروردگار.

و نیز هدف این است که انسان همواره هشیار و متذکر باشد، گردد و غبار

فراموشکاری بر دل او ننشیند، مست و مغرور نشود، خاشع و خاضع باشد، طالب و علاقمند افزونی در مواهب دین و دنیا گردد.

علاوه بر این که مداومت ذکر خداوند در شب و روز که در پرتو نماز حاصل

می گردد، سبب می شود که انسان مولا و مدبر و خالق خود را فراموش نکند، روح سرکشی و طغیانگری بر او غلبه ننماید.

و همین توجه به خداوند و قیام در برابر او، انسان را از معاصی باز می‌دارد. و از انواع فساد جلوگیری می‌کند.

۱۱. بازداری از حرص و آز و کم‌طاقتی

خداوند متعال می‌فرماید: انسان حریص و کم‌طاقت آفریده شده و هنگامی که بدی به او رسد بی‌تابی می‌کند و هنگامی که خوبی به او رسد مانع از دیگران می‌شود، مگر نماز گزاران، آنان که نمازها را پیوسته انجام می‌دهانسان دارای غرائز منفی و مثبتی است که اگر غرائز منفی او بر اثر تعلیمات الهی کنترل نگردد، به گمراهی کشیده خواهد شد و یکی از آن غرائز منفی خصلت زشت حرص و آز و خصلت زشت بی‌تابی در برابر حوادث تلخ است بنابراین برای تعدیل این دو خصلت و جلوگیری از طغیان آن نیاز به تربیت الهی دارد. و خداوند قادر و متعال ارتباط برقرار می‌کند، در پرتو این ارتباط، به وثوق و اطمینانی نسبت به آن یگانه بی‌همتا می‌رسد و نسبت به رزق فقط خدا را می‌بیند و مال و دارایی خود را از او می‌داند و با روحیه توکل و تسلیم، از آز و حرص دور می‌شود و در مقابل آن چه از خدا به او می‌رسد، خود را بنده خدا می‌داند و بی‌طاقتی نخواهد کرد.

۱۲. استقامت و بردباری

نماز انسان را با پناه گاهی مطمئن و یاری مهربان آشنا می‌کند که در مقابله با سختی‌ها و مشکلات زندگی به او اتکاء می‌کند و در برابر آنها ذلیل و خوار نمی‌گردد، بر همین اساس، خداوند متعال دو مورد در قرآن می‌فرماید: از خصلت صبر و نماز

کمک بجوید و این امر در روان شناسی هم به اثبات رسیده است که با آرامش و اطمینان روحی که از گذر ایمان و اعتقاد حاصل می شود، انسان می تواند امواج سهمگین مشکلات را در هم بشکند.

۱۳. نظم و انضباط

انجام نماز در اوقات معین و مخصوص، آداب نماز در مورد نیت و قیام و رکوع و سجود و جای گرفتن هر موضوعی در محل خودش، علاوه بر آثار مفیدی که در روح انسان می گذارد موجب نظم و انضباط در زندگی خواهد شد همان طور که در زندگی بزرگان ما این امر به وضوح مشهود بود و با توجه به این که یکی از عوامل پیشرفت و بسیار مهم در تکامل، نظم و انضباط است و مسائل تربیتی در پرتو نظم و انضباط است که به نتیجه می رسد، جایگاه نماز در تکامل انسان بهتر معلوم می شود

سؤال: چرا خدا را عبادت کنیم؟

توضیح این که: چرا خدا را عبادت کنیم در صورتی که خدا نیاز به پرستش کسی ندارد؟ او از همگان بی نیاز است و همگان به او نیازمند، اگر خدا محتاج عبادتهای ما باشد با مقام خداوندی او سازگار نیست.

پاسخ: به این سؤال می توان به دو صورت «اجمالی» و «تفصیلی» پاسخ داد.

پاسخ اجمالی: هرگاه هدف از عبادت این باشد که نیازمندهای خدا را برطرف کنیم و از پرستش خود بهره ای به او برسانیم، در این صورت پرسش یاد شده پیش می آید که خداوند وجودی نامحدود و نامتناهی و پیراسته از هرگونه نقص و نیاز است پس چه

احتیاجی به پرستش ما دارد؛ ولی هرگاه هدف از پرستش او، تکامل خود ما باشد، در این موقع عبادت وسیله تکامل و سعادت ماست و دستور او به عبادت، یک نوع لطف و مرحمت و راهنمایی خواهد بود که ما را به کمال شایسته برساند.

پاسخ تفصیلی: عبادت و نیایش و هرگونه کاری که برای رضای خداوند انجام گیرد، دارای یک سلسله آثار گرانبهای فردی و اجتماعی است و در حقیقت از عالی‌ترین مکتبهای تربیتی و اخلاقی می‌باشد زیرا:

اولاً: پرستش خدا و عبادت وحی حس تقدیر و شکرگزاری را در انسان زنده می‌کند، قدر دانی از مقامی که نعمتهای بزرگ و پرارزشی را در اختیار انسان نهاده، نشانه لیاقت و شایستگی او نسبت به الطافی است که در حق او انجام گرفته است.

تشکر و سپاسگزاری از مقام خداوند این نتیجه را دارد که فرد سپاسگزار با عرض تشکر و انجام وظیفه، حق‌شناسی خود را در برابر نعمتهایی که خدا در اختیار او گذاشته است آشکار و هویدا می‌سازد.

ثانیاً: عبادت و پرستش خدا مایه تکامل روحی انسان است؛ چه تکاملی بالاتر از این که روح ما با جهان بیکران کمال مطلق «خدا» مرتبط گردد و در انجام وظایف بندگی و کارهای زندگی، از قدرت نامتناهی و نیروی نامحدود او استمداد بطلبد و به اندازه‌ای شایسته و لایق گردد که بتواند با او سخن بگوید.

این مزایا که بطور اختصار بیان گردید در تمام عباداتی که بطور صحیح انجام گیرد وجود دارد؛ در عین حال هر یک از عبادات مانند نماز، روزه، حج و اثر و مزیت

مخصوص خود را دارند که به عنوان نمونه به برخی از اسرار این عبادات سه گانه از بزرگترین عبادات اسلامی می باشند بطور اختصار اشاره می نمایم تا روشن شود که فایده نیایش و عبادات برای ماست و خدا نیازی به آنها ندارد.

نماز و آثار تربیتی آن

۱- نماز موجب یاد خداست: یاد خدا بهترین وسیله برای خویشتن داری و کنترل غرایز سرکش و جلوگیری از روح طغیان است.

«نمازگزار» همواره به یاد خدا می باشد، خدایی که از تمام کارهای کوچک و بزرگ ما آگاه است، خدایی که از آنچه در زوایای روان ما وجود دارد و یا از اندیشه ما می گذارد، مطلع و باخبر است و کمترین اثر یاد خدا این است که به خودکامگی انسان و هوسهای وی اعتدال می بخشد، چنان که غفلت از یاد خدا و بی خبری از پاداشها و کیفرهای او، موجب تیرگی عقل و خرد و کم فروغی آن می شود.

انسان غافل از خدا در عاقبت اعمال و کردار خود نمی اندیشد و برای ارضای تمایلات و غرایز سرکش خود حد و مرزی را نمی شناسد و این نماز است که او را در شبانه روز پنج بار به یاد خدا می اندازد و تیرگی غفلت را از روح و روانش پاک می سازد.

به راستی، انسان که پایه حکومت غرایز در کانون وجود او مستحکم است، بهترین راه برای کنترل غرایز و خواستههای مرزنشناس او همان یاد خدا، یاد کیفرهای خطاکاران

و حسابهای دقیق و اشتباه‌ناپذیر آن می‌باشد. از این نظر قرآن یکی از اسرار نماز را یاد خدا معرفی می‌کند: «اقم الصلوٰۃ لذکری؛ نماز را برای یاد من بپادار!»

۲- دوری از گناه: نمازگزار ناچار است که برای صحت و قبولی نماز خود از

بسیاری از گناهان اجتناب ورزد؛ مثلا، یکی از شرایط نماز مشروع بودن و مباح بودن

تمام وسایلی است که در آن به کار می‌رود، مانند آب وضو و غسل، جامه‌ای که با آن

نماز می‌گزارد و مکان نمازگزار، این موضوع سبب می‌شود که گرد حرام نرود و در کار

و کسب خود از هر نوع حرام اجتناب نماید؛ زیرا بسیار مشکل است که یک فرد تنها در

امور مربوط به نماز به حلال بودن آنها مقید شود و در موارد دیگر بی‌پروا باشد.

گویا آیه زیر به همین نکته اشاره می‌کند و می‌فرماید: «ان الصلوٰۃ تنهی عن الفحشاء

و المنکر؛ که نماز (انسان را) از زشتیها و گناه باز می‌دارد.»

بالاخص اگر نمازگزار متوجه باشد که شرط قبولی نماز در پیشگاه خداوند این

است که نمازگزار زکات و حقوق مستمندان را بپردازد؛ غیبت نکند؛ از تکبر و حسد

پرهیزد؛ از مشروبات الکلی اجتناب نماید و با حضور قلب و توجه و نیت پاک به درگاه

خدا رو آورد و به این ترتیب نمازگزار حقیقی ناگزیر است تمام این امور را رعایت کند.

روی همین جهات، پیامبر گرامی ما(ص) می‌فرماید: نماز چون نهر آب صافی است که

انسان خود را در آن شست و شو دهد، هرگز بدن او آلوده و کثیف نمی‌شود. همچنین

کسی که در شبانه روز پنج مرتبه نماز بخواند و قلب خود را در این چشمه صاف معنوی

شست و شو دهد، هرگز آلودگی گناه بر دل و جان او نمی‌نشیند.

۳- نظافت و بهداشت: از آنجا که نمازگزار در برخی از مواقع همه بدن را باید به عنوان «غسل» بشوید و معمولا در شبانه روز چند بار وضو بگیرد و پیش از غسل و وضو تمام بدن خود را از هر نوع کثافت و آلودگی پاک سازد؛ ناچار یک فرد تمیز و نظیف خواهد بود. از این نظر نماز به بهداشت و موضوع نظافت که یک امر حیاتی است کمک می کند.

۴- انضباط و وقت شناسی: نمازهای اسلامی هر کدام برای خود وقت مخصوص و معینی دارد و فرد نمازگزار باید نمازهای خود را در آن اوقات بخواند، لذا این عبادت اسلامی به انضباط و وقت شناسی کمک مؤثری می کند.

بالاخص که نمازگزار باید برای ادای فریضه صبح پیش از طلوع آفتاب از خواب برخیزد، طبعاً یک چنین فردی گذشته از این که از هوای پاک و نسیم صبحگاهان استفاده می نماید، به موقع فعالیتهای مثبت زندگی را آغاز می کند.

آثار فردی و تربیتی نماز به آنچه که گفته شد منحصر نیست؛ ولی این نمونه می تواند نشانه اسرار بزرگ این عبادت بزرگ اسلامی باشد.

اسرار اجتماعی نماز

نماز در اوقات معین نموداری از وحدت و یگانگی ملت بزرگ اسلام است؛ زیرا همه مسلمانها در وقفهای مخصوصی رو به قبله ایستاده و با آداب خاصی خداوند جهان را می‌پرستند، این خود نمونه بزرگی از اتحاد و یگانگی ملتی است که اسلام همه را به وسیله آن عبادت متحد و متشکل نموده است.

هرگاه این نمازها به صورت جماعت برگزار گردد، روح وحدت و اتحاد و مساوات و برابری، از صفهای منظم و فشرده نمازگزاران نمایان خواهد بود و اهمیت این اتحاد و یگانگی معنوی نیازی به توضیح ندارد.

گرچه اسرار و فواید اجتماعی و تربیتی نماز منحصر به اینها نیست، ولی همین قدر روشنگر عظمت و اسرار خطیر این فریضه الهی می‌باشد.

اهمیت و فضیلت نماز

- شما را به نماز و مراقبت از آن سفارش می‌کنم، زیرا نماز برترین عمل و ستون و اساس دین شما است.

- وقتی که بنده ای سجده می‌کند، ابلیس فریاد می‌زند: وای بر من! او اطاعت کرد، ولی من معصیت کردم، او سجده کرد و من از این عمل سرباز زدم.

- گناهی که پس از آن مهلت یافتم تا دو رکعت نماز گزارم و از خدا اصلاح آن گناه را بخواهم، مرا اندوهگین نکرد.

نماز ستون دین است و اولین عمل انسان است که خدا بدان نظر می کند، اگر صحیح بود، به سایر اعمال نیز نظر می فرماید و اگر صحیح نباشد در هیچ عمل دیگر نمی نگرد و کسی که تارک نماز باشد بهره ای از اسلام ندارد.

نماز امام علی (ع)

- بار خدایا! من نخستین کسی هستم که به حق رسیدم، آن را شنیدم و پذیرفتم.

هیچ کس مگر رسول خدا (ص) در نماز بر من پیشی نگرفت.

- بار خدایا! این نماز را که در پیشگاه تو به جای آوردم، نه به جهت نیازی است

که به آن داری و نه به خاطر میل و رغبتی است که در آن داری، بلکه برای بزرگداشت

و پذیرش فرمان تو است که مرا به انجام آن فرمان داده ای. خدایا! اگر در نماز من عیبی

است، یا رکوع و سجود آن ناقص است، مرا باز خواست مکن و با پذیرش و آمرزش

خود، بر من تفضل و عنایت فرما.

- چون وقت نماز فرا می رسید، علی (ع) بر خود می لرزید. به او می گفتند: یا

امیر المؤمنین! ترا چه شده است؟ می فرمود: وقت ادای امانتی رسیده است که خداوند

آن را بر آسمان ها، زمین و کوه ها عرضه کرد، آنها از قبول آن ابا کردند و از آن

بیمناک شدند.

- امیر المؤمنین (ع) رکوع نماز را آن قدر طولانی می کرد که عرق از ساق پای وی

جاری و زیر قدم های مبارکش تر میشد.

- هنگامی که برای حضرت علی (ع) مشکلی پیش می آمد ، به نماز پناه می برد و آیه «واستعينوا بالصبر و الصلوة» (از صبر و نماز یاری جوئید) را تلاوت می کرد.

آثار و اسرار نماز

- هنگامی که انسان در حال نماز است ، اندام ، لباسش و هر چه پیرامون اوست ، خدا را تسبیح می گویند .

- نماز ، قلعه و دژ محکمی است که نماز گزار را از حملات شیطان نگاه می دارد.

- نماز ، گناهان را مانند ریزش برگ درختان فرو می ریزد.

- اگر نماز گزار بداند که چقدر از رحمت خداوند را فرا گرفته است ، سرش را از

سجده بر نمی دارد.

- پیامبر خدا (ص) نماز را به چشمه آب گرمی که در خانه است و شخص شبانه

روز پنج بار خود را در آن شستشو دهد ، تشبیه کرده است . بدون تردید چرک و

آلودگی در بدن چنین کسی باقی نخواهد ماند.

- (بندگان مؤمن) هنگامی که نماز می خوانند ، به نشان تواضع ، گونه ها را به

خاک می سایند و برای اظهار کوچکی و خاکساری ، اعضای خود را بر زمین

می گذارند.

آمادگی قبل از نماز

- امیرالمؤمنین (ع) فرمود: پیغمبر خدا (ص) فرموده است: روز قیامت خداوند امت مرا در میان سایر امت ها در حالی محشور می کند که آثار نورانی وضو در ایشان پیداست.

- روزی حضرت علی (ع) به فرزندش محمد حنیفه فرمود: ظرفی آب بیاور. محمد آب آورد، حضرت دست های خود را شست و فرمود: به نام خدا تبرک می جویم، از او کمک می خواهم، حمد و سپاس مخصوص خدایی است که آب را پاک و پاک کننده ساخت. سپس آب در دهان گردانید و عرض کرد: خداوندا روزی که ترا ملاقات می کنم، حجتم را به من تلقین کن و زبانم را برای ذکرت بگشای. آنگاه با آب، بینی خود را شسته و عرض کرد: خدایا بوی بهشت را بر من حرام مکن و من را از کسانی قرار ده که بوی نسیم و عطر بهشت را حس می کنند. سپس صورتش را شست و عرض کرد: خداوندا روزی که تبهکاران روسیاهند، مرا رو سپید گردان و روزی که صالحان رو سفیدند، روسیاهم مکن. آنگاه دست راستش را شست و عرض کرد: خدایا کارنامه ام را به دست راستم و برگه اقامت ابدی در بهشت را به دست چپم بده و حساب مرا آسان گیر.

پس از آن، دست چپش را شست و عرض کرد: خدایا کارنامه را به دست چپم مده، آن را بر گردنم مینداز و من از پاره های آتش به تو پناه می برم. آن گاه سرش را مسح کرد و عرض نمود: خداوندا جامه های رحمت، برکت و عفوت را بر من بپوشان.

سپس دو پای خود را مسح کرد و عرض نمود: خدایا روزی که قدم ها در آن می لغزند ، گام های مرا بر صراط ، ثابت و استوار فرما و سعی و تلاشم را در چیزی قرار ده که تو از من راضی باشی.

- زمانی بر مردم بگذرد که کارهای ناشایست بسیار گردد ، هر یک از شما که آن زمان را درک کند ، نباید شبها بدون وضو بخوابد.

- مراقب اول وقت بودن نمازهای پنجگانه باشید ، زیرا این نمازها در پیشگاه خداوند عزوجل دارای موقعیتی خاص هستند.

- هر که بانگ (اذان) را بشنود و بدون علت به آن پاسخ ندهد ، پس نمازی برای او نیست.

- هر کسی که نماز خود را با اذان و اقامه بخواند ، صفی از فرشتگان پشت سر او به نماز می ایستند که دو طرف آن صف دیده نمی شود و هر کس نماز خود را با اقامه تنها بخواند ، یک فرشته پشت سر او نماز می گزارد.

- در چهار زمان دعا را غنیمت شمارید : ۱- هنگام قرائت قرآن ، ۲- هنگام اذان

۳- هنگام نزول باران ۴- هنگام روبرو شدن دو لشکر مؤمنین و کفار برای جنگ.

« قد قامت الصلوة » بدین معنا است که هنگام دیدار ، راز و نیاز ، برآورده شدن خواسته ها ، دریافت آرزوها و همچنین زمان رسیدن به خداوند ، کرامت ، آمرزش ، بخشش و خشنودی او فرا رسیده است.

اعمال و ذکرهای نماز

- سوره فاتحه را خداوند به محمد (ص) و امت او عطا کرد و با حمد و سپاس بر خود آن را آغاز کرد . سپس با دعا و ثنای خداوند عزوجل ادامه یافت . من از پیامبر خدا (ص) شنیدم که فرمود: « خداوند می فرماید: سوره حمد را میان خود و بنده ام تقسیم کرده ام ، پس نیمی از آن من و نیمی از آن بنده من است . و بنده ام هر چه (در آن) بخواهد به او می دهم .

پس هنگامی که بنده بگوید : " بسم الله الرحمن الرحيم " خداوند می فرماید: بنده ام به نام من شروع کرده ، پس بر من لازم شد که امورش را کامل کنم و اموالش را بر او مبارک گردانم .

و هنگامی می گوید: " الحمد لله رب العالمين " خداوند می فرماید: بنده ام مرا ستایش کرد و فهمید نعمتهایی که دارد از من است و بلاهایی که از او دفع شده با نیروی من است ، شما را گواه می گیرم ، چند برابر نعمتهای دنیاییش در آخرت به او بدهم و بلای آخرت را از او برگردانم، به همان گونه ای که بلای دنیا را از او بر می گرداندم . و

وقتی بگوید: " الرحمن الرحيم " خداوند می فرماید: شهادت داد ، من بخشنده و مهربانم ، شما را گواه می گیرم از رحمتم بهره او را فراوان گردانم و از عطایم سهم وی را بسیار دهم .

پس وقتی بنده می گوید: " مالک یوم الدین " خداوند می فرماید: شما را به شهادت می گیرم ، همان گونه که اعتراف نمود ، من مالک روز رستاخیز هستم ، در روز حساب ، حسابش را بر او آسان گردانم ، حسناتش را بپذیرم و از گنااهش درگذرم .

وقتی بگوید: " ایاک نعبد " خداوند می فرماید: بنده ام درست گفت ، او مرا عبادت می کند ، من نیز به او پاداشی در قبال عبادتش بدهم که هر کسی در عبادتش برای من با او مخالفت کرده رشک برد .

پس وقتی بگوید: " ایاک نستعین " خداوند می فرماید: از من کمک خواست و به من پناه آورد ، شما را گواه می گیرم ، او را در کارش یاری کنم ، در گرفتاری کمکش کنم و در روز رستاخیز در هنگام سختی ها دستش را بگیرم (تا این فراز حمد ، از آن خداوند است).

هنگامی که بنده بگوید: " اهدنا الصراط المستقیم " تا آخر سوره ، خداوند بزرگ می فرماید: این برای بنده ام و هر چه که بخواهد به او می دهم ، خواسته او را اجابت کردم و هر چه آرزو نمود به او دادم و از هر چه می ترسید ایمنی اش بخشیدم.

- از امام علی (ع) پرسیدند: معنای رکوع چیست؟ فرمود: یعنی به تو ایمان آوردم ، اگر چه گردنم را بزنی .

- معنای « سبحان ربی العظیم و بحمده » این است که : خدا منزّه است ، بزرگی از آن خداوند است و پروردگارم ، همان خالق من است . فقط او بزرگ است و عظیم .

- سجده را طولانی کنید ، هیچ کاری پر ابلیس سنگین تر از این نیست که فرزند آدم را در حال سجده ببیند ، چون به او دستور سجده داده شد ، ولی عصیان ورزید ، در حالی که فرزند آدم مأمور به سجده شد و اطاعت کرد و نجات یافت.

- از امیرالمؤمنین (ع) معنی و تفسیر سجود را پرسیدند ، حضرت فرمود: سجود یعنی خدایا مرا از خاک آفریدی ، و چون سر از سجده بردای ، بدین معنا است که مرا از آن برانگیختی . و چون مجدداً سر به سجده نهی ، یعنی این که دوباره مرا به زمین بازخواهی گرداند و سر برداشتن از سجده دوم ، یعنی این که مرا مجدداً از زمین بر می انگیزی . معنای « سبحان ربی الاعلی » چنین است : " سبحان " یعنی خالق و پروردگار من منزّه است از صفات ناپسند و " اعلی " یعنی: او در ملکوت خود علو و رفعت دارد ، تا جایی که بندگان همگی تحت امر و مقهور عزت اویند و اوست که تدبیر امور بندگان ، آسمان و زمین می کند و همه به سوی او عروج می کنند.

- قنوت و سجده طولانی در نماز ، نماز گزار را از عذاب آتش نجات می دهد .

- معنای تشهد تجدید و تکرار شهادتین است که تجدید ایمان و اسلام و اعتراف به

مبعوث شدن بعد از مرگ است . معنای " السلام علیکم و رحمۀ الله و برکاته " : از

خداوند ترحم خواستن برای خود و همه بندگان است که خود سبب ایمن شدن از

عذاب قیامت است

نماز جماعت و...

آئین اسلام، از بعد اجتماعی مهمی برخوردار است و با عنایت به برکات آثار وحدت و تجمع و یکپارچگی، در بسیاری از برنامه‌هایش بر این بعد، تکیه و تاکید کرده است. برگزاری نمازهای روزانه واجب نیز به صورت جماعت و گروهی، یکی از این برنامه‌هاست.

در اینجا به اهمیت «نماز جماعت» و آثار گوناگون آن اشاره می‌کنیم:

اهمیت نماز جماعت

غیر از آثار فردی و اجتماعی نماز جماعت (که به آنها اشاره خواهد شد) پاداش‌های عظیمی برای آن بیان شده که در اینجا به بعضی از روایات، اشاره می‌شود. از رسول خدا (ص) نقل شده که: «من سمع النداء فلم یجبه من غیره فلا صلاة له» نماز کسی که صدای اذان را بشنود و بی دلیل، در نماز جماعت مسلمانان شرکت نکند، ارزشی ندارد. در حدیث، تحقیر نماز جماعت، به منزله تحقیر خداوند بشمار آمده است: «من حقره فانما یحقر الله» شرکت دائم در نماز جماعت، انسان را از منافق شدن بیمه می‌کند. و برای هر گامی که به سوی نماز جماعت و مسجد برداشته شود، ثواب و حسنه در نظر گرفته شده است. همین که کسی برای شرکت در نماز جماعت از منزل خارج می‌شود، یا در مسجد، در انتظار نماز جماعت به سر می‌برد پاداش کسی را دارد که در این مدت، به نماز مشغول بوده است. تعداد حاضران در نماز جماعت، هر چه بیشتر باشد، پاداش آن

بیشتر است. این کلام رسول خداست که فرمود: «ما کثر فهو احب الی الله» حدیث جالبی در بیان فضیلت نماز جماعت است که قسمتی از آن در رساله های عملیه هم ذکر شده است. ترجمه تمام حدیث چنین است:

اگر اقتدا کننده ۱ نفر باشد، پاداش ۱۵۰ نماز داده می شود.

اگر اقتدا کننده ۲ نفر باشد، پاداش ۶۰۰ نماز داده می شود.

اگر اقتدا کننده ۳ نفر باشد، پاداش ۱۲۰۰ نماز داده می شود.

اگر اقتدا کننده ۴ نفر باشد، پاداش ۲۴۰۰ نماز داده می شود.

اگر اقتدا کننده ۵ نفر باشد، پاداش ۴۸۰۰ نماز داده می شود.

اگر اقتدا کننده ۶ نفر باشد، پاداش ۹۶۰۰ نماز داده می شود.

اگر اقتدا کننده ۷ نفر باشد، پاداش ۱۹۲۰۰ نماز داده می شود.

اگر اقتدا کننده ۸ نفر باشد، پاداش ۳۶۴۰۰ نماز داده می شود.

اگر اقتدا کنندگان و امام جماعت به ۱۰ نفر رسیدند، پاداش ۷۲۸۰۰ نماز دارد.

ولی، همین که عدد افراد از ده نفر گذشت، حساب آنرا جز خداکسی نمی داند. در

حدیث دیگر است: هر که نماز جماعت را دوست بدارد، خدا و فرشتگان او را دوست

می دارند. در زمان پیامبر (ص) هرگاه افراد نماز جماعت کم می شدند، آنحضرت به

جستجو و تفقد از افراد می پرداخت و می فرمود: شرکت در نماز صبح و عشاء، بر منافقان

از هر چیز سنگین تر استقرآن نیز، از اوصاف منافقان، بی حالی و کسالت هنگام نماز را

بیان کرده است. چرا که سحر خیزی و حضور در جماعت مسلمین، آن هم از راه های دور و در گرما و سرما، نشانه صداقت در ایمان و عشق نمازگزار است. حضور در نماز جماعت، خاص یک منطقه نیست. انسان در هر جا که باشد، خوب است به فکر نماز جماعت و حضور در آن و تشویق دیگران باشد.

رسول خدا (ص) در باره اهمیت جماعت، فرمود:

«صلاة الرجل في جماعة خير من صلاته في بيته اربعين سنة. قيل: يا رسول الله! صلاة يوم؟ فقال (ص): صلاة واحدة» یک نماز با جماعت، بهتر از چهل سال نماز فرادی در خانه است. پرسیدند: آیا یک روز نماز؟ فرمود: بلکه یک نماز.

و می فرمود: صف های نماز جماعت، همانند صف های فرشتگان در آسمان چهارم است.

اولین نماز جماعتی هم که برپا شد، به امامت رسول خدا و شرکت حضرت علی (ع) و جعفر طیار (برادر حضرت علی (ع)) بود. همین که ابوطالب، فرزندش علی (ع) را دید که به پیامبر اقتدا کرده، به فرزند دیگرش جعفر گفت: تو نیز به پیامبر اکرم اقتدا کن و این جماعت دو سه نفری، پس از نزول آیه «فاصدع بما تؤمر» بود، که فرمان به علنی ساختن دعوت و تبلیغ می داد.

آثار نماز جماعت

بر پایی فریضه‌های دینی به صورت دسته جمعی، غیر از پاداش‌های فراوانی که یاد شد، در زندگی فردی و اجتماعی امت مسلمان نیز، آثار مثبت و فراوانی دارد که به برخی اشاره می‌شود:

۱- آثار معنوی:

بزرگترین اثر معنوی نماز جماعت، همان پاداش‌های الهی است که گفته شد. روایت است که شبی، علی علیه السلام تا سحر به عبادت مشغول بود. چون صبح شد، نماز صبح را به تنهایی خواند و استراحت کرد.

رسول خدا (ص) که آنحضرت را در جماعت صبح ندید، به خانه اورفت. حضرت فاطمه (ع) از شب زنده‌داری علی (ع) و عذر او از نیامدن به مسجد سخن گفت. پیامبر فرمود: پاداشی که بخاطر شرکت نکردن در نماز جماعت صبح، از دست علی (ع) رفت، بیش از پاداش عبادت تمام شب است. رسول خدا (ص) فرموده است:

لان اصلی الصبح فی جماعة احب الی من ان اصلی لیلی حتی اصبح اگر نماز صبح را به جماعت بخوانم، در نظر من محبوب‌تر از عبادت و شب زنده‌داری تا صبح است.

بخاطر همین فضیلت و پاداش‌هاست که اگر تعداد نمازگزاران از ده نفر بیشتر شود، اگر تمام آسمان‌ها کاغذ، و دریاها مرکب و درخت‌ها قلم شود و فرشتگان

بنویسند، پاداش یک رکعت آنرا نمی‌توانند بنویسند. و نماز جماعت با تاخیر، بهتر از نماز فردای در اول وقت است.

۲- آثار اجتماعی:

نماز جماعت، مقدمه وحدت صفوف و نزدیکی دلها و تقویت کننده روح اخوت است.

نوعی حضور و غیاب بی تشریفات، و بهترین راه شناسائی افراد است. نماز جماعت، بهترین، بیشترین، پاکترین و کم خرج‌ترین اجتماعات دنیاست و نوعی دید و بازدید مجانی و آگاهی از مشکلات و نیازهای یکدیگر و زمینه ساز تعاون اجتماعی بین آحاد مسلمین است.

۳- آثار سیاسی:

نماز جماعت، نشان دهنده قدرت مسلمین و الفت دلها و انسجام صفوف است. تفرقه‌ها را می‌زداید، بیم در دل دشمنان می‌افکند، منافقان را مایوس می‌سازد، خار چشم بدخواهان است.

نماز جماعت، نمایش حضور در صحنه و پیوند «امام» و «امت» است.

۴- آثار اخلاقی، تربیتی:

در نماز جماعت، افراد در یک صف قرار می‌گیرند و امتیازات موهوم صنفی، نژادی، زبانی، مالی و... کنار می‌رود و صفا و صمیمیت و نوع دوستی در دلها زنده می‌شود و مؤمنان، با دیدار یکدیگر در صف عبادت، احساس دلگرمی و قدرت و امید می‌کنند.

نماز جماعت، عامل نظم و انضباط، صف بندی و وقت شناسی است.

روحیه فردگرایی و انزوا و گوشه‌گیری را از بین می‌برد و نوعی مبارزه با غرور و خودخواهی را در بر دارد.

نماز جماعت، «وحدت» در گفتار، جهت، هدف و امام را می‌آموزد و از آنجا که باید پرهیزکارترین و لایق‌ترین اشخاص، به امامت نماز بایستند، نوعی آموزش و الهام دهنده علم و تقوا و عدالت است.

نماز جماعت، کینه‌ها و کدورت‌ها و سوء ظن‌ها را از میان می‌برد و سطح دانش و عبودیت و خضوع را در جامعه اهل نماز، افزایش می‌دهد.

به خاطر اینهمه آثار است که به نماز جماعت، آنهمه توصیه شده است. حتی نابینایی وقتی از حضور پیامبر، اجازه خواست که به مسجد نیاید، آنحضرت فرمود: از خانه تا مسجد، ریسمانی ببندد و به کمک آن، خود را به نماز جماعت برساند. و نیز، نابینایی که اجازه ترک شرکت در نماز خواستند، رسول خدا (ص) اجازه نفرمود. از طرف

دیگر، برخورد شدید نسبت به کسانی که به نماز جماعت اهمیت نمی دهند، نشان دیگری بر اهمیت و سازندگی آن است.

در حدیث است که به چنان کسان، همسر ندهید و معرف آنان نشوید.

امام جماعت

در نماز جماعت، آنکه جلو می ایستد و مردم به او اقتدا می کنند، «امام» نام دارد. بعضی نیز به او «پیشوا» می گویند. در نظام اجتماعی سیاسی اسلام، آنکه پیشوایی جمعی را به عهده دارد، باید از یک سری فضیلتها و برتریها برخوردار باشد، تا فضایل او، الهام بخش دیگران نیز باشد. در نماز جماعت نیز، پیشنماز، باید در علم و عمل و تقوا و عدالت، برتر از دیگران باشد.

در حدیث می خوانیم: «فقدموا افضلکم» و «فقدموا خیارکم»، یعنی با فضیلت ترین و بهترین خودتان را جلو بیندازید و به او اقتدا کنید. احادیث، در این باره، بسیار است. به چند نمونه اشاره می کنیم:

امام جماعت، باید کسی باشد که مردم به ایمان و تعهد او اطمینان داشته باشند. امام صادق (ع) فرمود: امام جماعت، رهبری است که شما را به سوی خدا می برد، پس بنگرید که به چه کس اقتدا می کنید. ابوذر فرمود: امام شما، در قیامت، شفیع شماست. پس شفیع خودتان را از افراد سفیه و فاسق قرار ندهید. اقتدا کردن به افراد ناشناخته و آنان که در دین یا امامت، غلومی کنند، نهی شده است. افرادی که در جامعه، بخاطر گناه علنی، شلاق

خورده‌اند، یا از طریق نامشروع، بدنیا آمده‌اند، حق امام جماعت شدن ندارند. امام جماعت، باید مورد قبول مردم باشد، و گرنه آن نماز، مورد قبول درگاه خداوند نیست. امام صادق(ع) در تفسیر این آیه شریفه (خذوا زینتکم عند کل مسجد) هنگام رفتن به مسجد، زینت خود را همراه داشته باشید)

فرمود: زینت مسجد، پیشوای شایسته و امام جماعت مسجد است البته پوشیدن لباس پاک و داشتن وقار و عطر زدن و... نیز در روایاتی به عنوان «زینت مسجد» آمده است. امام باقر(ع) فرمود: امام جماعت باید از افراد اندیشمند و صاحب فکر باشد. رسول خدا(ص) فرمود: کسی که پشت سر امام عالم نماز بخواند، گویا پشت سر من و حضرت ابراهیم، نماز خوانده است. امام جماعت، باید مراعات ضعیف‌ترین افراد را بکند و نماز را طول ندهد. از مجموع این احادیث، موقعیت حساس امامت جماعت شناخته می‌شود.

انتخاب امام جماعت

از آنجا که در امام جماعت، برتری و فضیلت بر دیگران شرط است، اگر در موقعیتی، چند نفر شایستگی آنرا داشتند که به آنان اقتدا شود، باز هم اوصاف و شرایطی به عنوان اولویت در روایات مطرح است که آموزنده است و گرایش به ارزشها و انتخاب بهتر را می‌آموزد. از جمله:

۱- کسی که قرائت نمازش بهتر باشد (اقرئهم)

۲- کسی که در هجرت، پیشقدم باشد (اقدامهم هجره)

۳- کسی که دین شناس تر و در مراتب علمی برتر باشد (اعلمهم بالسنة و افقههم فی الدین)

۴- کسی که سن بیشتری داشته باشد (فاکبرهم سنا)

۵- کسی که انس او با قرآن بیشتر باشد.

۶- کسی که زیباتر و خوشروتر باشد.

۷- صاحب منزل، از مهمان در امام جماعت شدن مقدم است.

۸- امام جماعت دائمی، بر افراد تازه وارد به مسجد، مقدم است.

در میان امتیازات، به مسئله «عالم بودن» بیش از هر چیزی تکیه شده است. این دانایی و

اعلمیت، در همه مواردی که نوعی رهبری و پیشوایی در کار است، شرط و امتیاز است.

در حدیث است:

«من صلی بقوم و فیهم من هو اعلم منه لم یزل امرهم الی السفال الی یوم القیامة»

کسی که امامت نماز و پیشوایی گروهی را به عهده بگیرد، در حالیکه میان آنان، دانایتر از

او هم باشد، وضع آن جامعه تا قیامت، همواره رو به سقوط و پستی است.

البته همچنانکه در حدیثی گذشت، امام جماعت باید مورد پذیرش و قبول مردم

باشد. این مقبولیت، از راه علم و پاکی و عدالت و تواضع و اخلاق نیکو بدست می آید.

نباید غفلت داشت که گاهی دشمنان و اهل نفاق، برای ضربه زدن به اسلام و

روحانیت، امام جماعتی را با شایعه و تهمت و دروغ، بدنام می کنند تا او را به انزوا

بکشند. هشیاری مردم، ختنی کننده این نقشه شیطان است. پشت سر کسی نباید به جماعت

ایستاد که با فسق و گناه و بدرفتاری، مقبولیت خود را از دست داده است، نه آنکه دستهای مرموز دشمن، او را از نظرها انداخته باشد!...

عدالت در امام جماعت

از شرایط امام جماعت، عادل بودن است.

عدالت را در کتب فقهی تعریف کرده اند. فقهای گرانقدر، از جمله حضرت امام خمینی (قدس سره) می فرمایند:

عدالت، یک حالت درونی است که انسان را از ارتکاب گناهان کبیره، و تکرار و اصرار نسبت به گناهان صغیره باز دارد. پاکی، تقوا، دوری از گناه، از نشانه های عدالت است. بنا به اهمیت این صفت، در نظام اسلامی یکی از امتیازات به حساب آمده و در فقه اسلامی و قانونی اساسی، داشتن آن برای مسئولان بلند پایه و مشاغل حساس، شرط است و کارهای مهم کشور و امور مردم، باید بدست افراد عادل انجام گیرد.

به برخی از این موارد که عدالت شرط است، توجه کنید:

در مسائل عبادی، امام جماعت باید عادل باشد.

در مسائل سیاسی عبادی، مثل نماز جمعه، خطیب و امام جمعه باید عادل باشد.

در مسائل سیاسی و حقوقی، (همچون نمایندگی مجلس و تصویب قوانین) نظر فقهای عادل بنام «شورای نگهبان» معتبر است.

در مسائل حقوقی، گرفتن و دادن هر حق به صاحبش، باید با گواهی افراد عادل باشد.

در مسائل تربیتی، اجرای حدود اسلامی و تادیب ظالم و خلافکار، وقتی است که افراد عادل، به خلاف و گناه او شهادت دهند.

در مسائل اقتصادی، بیت المال باید دست افراد عادل باشد.

در مسائل اجتماعی و فرهنگی، پخش و نشر خبرها، باید دست افراد عادل باشد و به خبر افراد فاسق، اعتماد نمی توان کرد، مگر پس از تحقیق و تفحص.

در مسائل نظامی، فرمانده کل قوا، بار رهبری است، که عدالت شرط آنست.

پس عدالت، از ارکان مهم در نظام حکومتی اسلام و واگذاری مسئولیت های اجتماعی و تنظیم امور زندگی است.

راه شناخت عدالت

گرچه برخورداری از عدالت، داشتن ملکه ترک گناه، از امور درونی افراد است، ولی با علائم و نشانه هایی که در زندگی و عمل افراد بروز می کند، می توان به بود و نبود آن در افراد، پی برد. در روایات، برخی از این علائم به چشم می خورد و بعضی ملاک ها بیان شده که با وجود آنها، می توان کسی را عادل شمرد.

از امام صادق (ع) پرسیدند: عادل کیست؟

فرمود: «إذا غض طرفه من المحارم و لسانه عن المائم و كفه عن المظالم» کسی که

چشمش را از نامحرم، زبانش را از گناه، و دستش را از ظلم حفظ کند:

پیامبر خدا (ص) نیز در حدیثی انسان جوانمرد و عادل را چنین معرفی می کند:

«من عامل الناس فلم یظلمهم و حدثهم فلم یکنذبهم و وعدهم فلم یخلفهم فهو ممن کملت مروته و ظهرت عدالته...» (۳۹) کسی که با مردم، در معاملات، ستم نکند و در سخن، دروغ نگوید و در وعده‌هایش تخلف نکند، او از کسانی است که مروتش کامل و عدالتش آشکار است.

از امام صادق(ع) سؤال شد: عدالت انسان را از کجا بشناسیم؟

فرمود: همین که کسی اهل حیا و عفت باشد و در خوراک و گفتار و شهوت، خود را به گناه نیالاید، و از گناهان بزرگی مثل زنا، ربا، شراب، فرار از جنگ... (که مورد تهدید قرآن است) بپرهیزد، و جز در مواردی که عذر دارد، از شرکت در جماعت مسلمین دوری نکند، چنین انسانی عادل است و تفتیش از عیوب او و غیبت او بر مردم حرام است... در روایات دیگری می‌خوانیم:

به آنکس که نمازهای پنجگانه را به جماعت بخواند، خوشبین باشید و گواهی او را بپذیرید. شاید آنچه را که فقهاء، به عنوان «حسن ظاهری» در عدالت بیان می‌کنند، همین باشد که با حضورش در مراسم و جماعت مسلمین و نبودنش در مراکز فساد و گناه، مایه اعتماد مردم شود و او را از این طریق، انسان عادل و درست کاری بشناسند.

امام باقر(ع) در مورد عدالت زنان می‌فرماید:

همین که اهل حجاب و از خانواده‌های محترم بود و از شوهر خویش اطاعت می‌کرد و از کارهای ناپسند و جلوه‌گری‌های ناروا پرهیز داشت، عادل است. در بعضی روایات، «فاسق» را کسانی می‌دانند که به خاطر گناهان زشت علنی، در جامعه شلاق

خورده، یا میان مردم مشهور به خلاف و بدکاری یا مورد سوءظن باشند. البته معنای عدالت در یکنفر، آن نیست که در طول عمر، مرتکب گناهی نشده باشد، چرا که این ویژگی، تنها در انبیاء و اولیاء معصوم است، ولی همین که ما، در ظاهر، از او گناه بزرگی ندیده باشیم، کافی است.

این نیز ناگفته نماند که: اگر کسی خود را عادل نمی داند، و حتی به مردم بگوید که من عادل نیستم، اما مردم او را عادل و با تقوا بشناسند، می تواند امام جماعت شود و مردم نیز می توانند به او اقتدا کنند و اگر مردم، مایل به اقتدا باشند، نباید سرپیچی کند. و حتی اگر پس از نماز جماعت، معلوم شود که امام جماعت، عادل نبوده، نمازهایی را که پشت سر او خوانده اند صحیح چرا بعضی به جماعت نمی روند؟ است و اعاده لازم نیست.

با همه پادشاهها و آثاری که برای نماز جماعت وجود دارد، برخی از این فیض بزرگ محرومند و با تأسف، شاهدیم که بسیاری، به آن بی اعتنا و کم رغبت اند و حتی در همسایگی مسجد به سر می برند، ولی در جماعت مسلمین حاضر نمی شوند و مسجدها، گاهی به صورت ناراحت کننده و دردآوری خلوت است.

علت شرکت نکردن افراد در نمازهای جماعت، گوناگون است. بعضی واقعا عذر دارند و دلیلشان پذیرفتنی است، ولی در بسیاری موارد، بهانه هایی بوج، بیشتر نیست. مروری به اینگونه دلایل و بهانه هائی کنیم:

بعضی، از پادشاهای نماز جماعت، غافلند. برخی، از بد رفتاری برخی نماز گزاران در مسجد، به نماز جماعت بی رغبت می شوند.

بعضی، تنها بد اخلاقی امام جماعت را، بهانه عدم شرکت خود قرار می دهند و آنرا منافی با عدالت او به حساب می آورند.

بعضی، بخاطر همفکر نبودن امام جماعت، با دیدگاههای سیاسی آنان نسبت به موضوعات و اشخاص و... از شرکت در جماعت، دوری می کنند.

بعضی، بخاطر مشغولیت های اقتصادی و اجتماعی و گرفتاری های روزمره، از پادشاهای عظیم نماز جماعت محروم می شوند.

بعضی، از برخورد سرد افراد مسجد، دلسرد می شوند و دیگر نمی روند.

بعضی، عیب های بستگان و نزدیکان امام جماعت را به حساب او می گذارند و او را

قبول ندارند.

بعضی، شرکت خود را در نماز جماعتی را، مایه تقویت و بزرگ شدن پیش نماز در جامعه می دانند و از آن پرهیز دارند، بی آنکه دلیلی روشن بر بیعدالتی امام جماعت داشته باشند.

بعضی، از روی غرور، حاضر نیستند در نماز جماعت یک امام جوان یا فقیرزاده، اما پاک و متعهد و لایق، شرکت کنند.

برخی هم، تن پرور و تنبل اند و در عبادات، بی حوصله و کسل اند و نماز جماعت را، بجای آنکه کار بدانند، بار می دانند و به سختی حاضرند دست از کارهای دیگر بکشند و به جمع مسلمانان در نماز بپوشند.

بعضی نیز، از طول کشیدن نماز جماعت، از مسجد می گریزند.

بعضی نیز، از متولی یا دست‌اندرکاران مسجد، خوششان نمی‌آید، از این رو به نماز جماعت نمی‌آیند.

اینها گوشه‌ای از علل سردی برخی نسبت به حضور در نماز جماعت بود.

همانطور که دیدید، بیشتر اینها، بهانه‌هایی غیر قابل اعتناست. اگر آگاهی و رشد دینی مردم به حدی برسد که عوامل یاد شده را کنار بگذارند، و با خلوص و همدلی، در صفوفی منظم کنار هم بنشینند، به پاداش‌های عظیم جماعت، توجه داشته باشند، بدخلقی پیشنهاد را، مغایر با عدالت او ندانند، گناه بستگان او را به حساب او نگذارند، و... به برکات و آثار مثبت فراوان این «گردهمایی دینی»

بیندیشند، خواهیم دید که مساجد، رونق بیشتری خواهد یافت و خلوتی نمازهای جماعت، از میان خواهد رفت.

البته، صلاحیت‌های علمی و اخلاقی پیشنهاد، و محیط گرم و آموزنده بودن مساجد، و برخورد شایسته و احترام‌آمیز با شرکت‌کنندگان در نماز، به خصوص با جوانان و نوجوانان، می‌تواند سهم عمده‌ای در جذب آنان به مسجد، این کانون وحدت و معنویت داشته باشد.

سهم مسئولان فرهنگی، تبلیغی و تربیتی کشور نیز در این زمینه، مهم است.

اگر مربیان محترم و معلمان و پدران و مادران، خود در جماعت‌ها شرکت کنند و در برابر شاگردان و فرزندان به نماز بایستند، یا به مساجد بروند، الهام بخش دیگران نیز خواهد بود.

اگر مدارس، در کنار مساجد ساخته شود، برای حضور دانش آموزان در نمازهای جماعت، تسهیلی به حساب می آید

اهمیت نماز جمعه

قال الله الحكيم في كتابه: «يا ايها الذين آمنوا اذا نودى للصلاة من يوم الجمعة فاسعوا الى ذكر الله و ذروا البيع ذلكم خير لكم ان كنتم تعلمون» .

این آیه ای که در هر جمعه در نماز جمعه خوانده می شود شعاری است برای مؤمنان که بدانند اجتماع روز جمعه اولاً برای ذکر و یاد خداست ثانیاً بدانند که این اجتماع از همه سوداگری ها و معامله گری ها و بیع و شراها ارزشمندتر است. قرآن به ما در این آیه می فرماید: وقتی آهنگ آواز نماز جمعه بلند شد بشتابید به سوی ذکر خدا، همچنان که در همه اعمال خیر، ما موظفیم که بشتابیم «فاستبقوا الخیرات» به کارهای نیک سبقت بجوئید «و ذروا البيع» معامله و بیع و سوداگری را بگذارید و رها کنید «ذلکم خیر لکم» این برای شما بهتر است. نماز جمعه همانطوری که نامش هم نشان می دهد، نمازی است که ذکر خدا را با اجتماع مسلمانان توأم تأمین می کند. این نماز تفاوت می کند با آن ذکر و یادی که تنها و در خلوت انجام بگیرد.

در این نماز تن های مردم و دل های مردم در کنار یکدیگر قرار می گیرد، لذا به این نماز می گوئید نماز وحدت آفرین. حقیقت هم همین است. امروز، شما روی زمین نمناک و خیس محوطه دانشگاه و خیابان می نشینید و تابستان زیر آن آفتاب سوزنده تیر

ماه و مردادماه بر روی آسفالت های داغ این خیابان و این محوطه نشستید. همین انگیزه ای که شما را به اینجا می آورد یا هر مؤمنی را در هر شهری از شهرها به محوطه نماز جمعه می کشاند خود این انگیزه بسیار محترم است و چون می بینید که مانند شما هزاران انسان دیگر در کنار شما قرار دارند احساس وحدت می کنید. وقتی یک جامعه ای با مردم کار دارد، وقتی یک حکومتی با نظر مردم و به مصلحت مردم می خواهد کاری انجام بدهد، به اینگونه اجتماعات احتیاج دارد و چون اسلام حکومتش به معنای خدمت به مردم است و برای رأی و نظر آحاد مردم جامعه ارزش قائل است، پس اجتماعات درست کرده است: اجتماع نماز جماعت، اجتماع عظیم نماز جمعه و اجتماعی بین المللی حج. انقلاب ما با مردم و با ذکر خدا بوجود آمد، با مردم و با ذکر خدا هم باید ادامه پیدا کند و مردم و ذکر خدا در نماز جمعه جمع اند.

قرن ها ما نماز جمعه نداشتیم، این انقلاب به ما نماز جمعه داد. امام دستور فرموده اند که ائمه جمعه در شهرستان ها باید به دستور امام و به فرمان امام اقامه جمعه کنند، یعنی کسی امام جمعه باشد که مورد اعتماد امام، پس مورد اعتماد مردم باشد، زیرا این جمعه، جمعه است، محل تجمع است، وسیله اجتماع است، باید بماند تا انقلاب بماند. نماز جمعه دو رکن دارد: رکن اول محتوای نماز جمعه است، مضمون نماز جمعه است که در خطبه ها باید متجلی بشود و در دو رکعت نماز. این محتوا چیست؟ اول یاد خدا، امر به تقوا، امر به پارسائی، امر به اخلاق اسلامی، امر به وحدت. دوم شکوه و اجتماع نماز جمعه است. محتوا و شکوه. قالب یعنی این اجتماع عظیم، و معنا یعنی آنچه در

خطبه گفته خواهد شد و در نماز تلاوت می شود، این دورکن نماز جمعه است. رکن اول روی دوش امام جمعه هاست، رکن دوم روی دوش مردم. امام جمعه ها باید در هر هفته ای آن چیزی را که احساس می کنند مردم به آن احتیاج دارند و باید بدانند، آن را باید به مردم بگویند، از اوضاع و احوال جاری مملکت، از اوضاع و جریانات سیاسی عالم، از تحریض مردم و تشویق مردم به حرکت در جاده عبودیت الله، از تشویق مردم به برادری، به وحدت، به عمل، از بصیرت دادن به مردم نسبت به دشمن ها و دشمنی ها، این وظیفه امام جمعه است، اگر نگوید، خطا کرده است.

رکن دوم یعنی قالب، روی دوش مردم است. باید بیایند، باید استماع کنند، باید نماز جمعه را مثل عالی ترین فریضه مردمی مورد اعتنا قرار بدهند. زیرا اگر این اجتماع فشرده ما در اینجا نباشد میدان جنگ ما هم خاموش خواهد شد، حرکت جامعه ما هم در مقابل قدرت های ستمگر، ظالم و متجاوز کند خواهد شد. این پایه آن حرکت است، این اجتماع است که مشتمل محکم درست می کند. چرا پیغمبر می گوید: «الصلوة خیر موضوع» نماز بهترین نهاد است. ما جهاد را هم داریم، اما نماز بهتر است. ما اتفاق را هم داریم، اما نماز بهتر است. نماز است که «ان قبلت قبل ما سواها و ان ردت رد ما سواها» اگر نماز قبول نشود، بقیه اعمال هم قبول نمی شود، اگر قبول شود، بقیه اعمال هم قبول می شود. چرا؟ برای خاطر اینکه بقیه اعمال اگر باید برای خدا، در خط خدا، با اخلاص انجام بگیرد، این یاد خدا و خدا خواهی و خدا جوئی را نماز به ما می دهد، این مال همه نماز هاست و نماز جمعه از فضیلت بیشتری برخوردار است، این نماز جمعه است.

امروز ما نزدیک به یک سال و نیم است که نماز جمعه داریم. در این صحن عظیم دانش، عبادت وارد شد، به دانش جهت داد. همین نماز جمعه بود که توانست دانشگاه شما مردم ایران را از خطی که آمریکا می خواست، نجات بدهد و فضای دانشگاه را تقدیس کند. و شنیدید که دیروز امام این امت درباره دانشگاه چه فرمودند و چه رهنمودی دادند. همین نماز جمعه بود که این توده میلیونی عظیم را با وجود اینهمه طبل و بوق تفرق، در خط واحد، مستقیم نگه داشت. همین نماز جمعه بود که شوق جهاد فی سبیل الله را در دل ها آنچنان تحریک کرد که مادر به من می گوید: «من جوان ندارم به میدان جنگ بفرستم اما این طلاها را دارم». به خدا این سخن هر روز و هر هفته صدها و ده ها جوان و پیر و زن و مرد با من است. هر دفعه که می آیم دانشگاه برای نماز با مواردی از این قبیل مواجه می شویم غیر از آنهایی که در غیاب من می فرستند برای ستاد برگزاری نماز جمعه نامه هایشان و اظهاراتشان را.

اگر می دیدید شما برادران و خواهران و می شنیدید و می خواندید نوشته دانش آموزان فلان مدرسه ابتدائی کرج را، یا اگر می شنیدید اظهار آن زن میانسالی را که می گوید من نمی توانم در جبهه حاضر بشوم و فرزندی ندارم که به جبهه بفرستم و با چه تأسفی حرف می زند. اینها را نماز جمعه و اجتماع عظیم عبادی و الهی، این فریضه بزرگ، به ما داده است. پس برای ما خیلی معتبر و محترم و عزیز است. این نماز جمعه ماست. به همین دلیل دو جریان در قبال نماز جمعه بوجود می آید، یک جریان، جریان دوستان و علاقه مندان به انقلاب اسلامی است. آنهایی که این انقلاب را مثل جانیشان

دوست دارند، سعی می کنند این شعله مقدس و برافروخته را هر چه برافروخته تر کنند. نگاه کنید به این اجتماع عظیم، نگاه کنید به صفوف فشرده زنان و مردان، چگونه روی زمین نمناک یا روی زمین داغ در تابستان نشسته اند و نگاه کنید به تلاشی که دلسوزانی در سراسر کشور انجام می دهند تا شکوه و محتوای نمازهای جمعه هر چه بیشتر و بالاتر بشود

پژوهشهای عملی از تحقیق

در میان پژوهشهای مشابه انجام گرفته می توان به این چند مورد اشاره کرد در مطالعه ای که تحت عنوان افول دینداری و معنویت توهم یا واقعیت انجام گرفته است نتیجه حاصله این بوده است که بافته های تحقیقات عملی، اعتبار نظریات «بحران دینداری» و «افول دینداری» در نسل جدید ایران را زیر سؤال می برد بنابراین وقتی مدارک و شواهد محکمی وجود ندارد که روند خاص را در جهت کاهش دینداری و معنویت جوانان و نسل جدید نشان دهد دلیلی وجود ندارد طوری تبلیغ شود که گویی وضعیت مذهبی و تعلقات دینی جوانان امروزی بحران و فاجعه آمیز است.

در تحقیق دیگر که آقای احمد دهقان پیرامون نماز جماعت انجام داده اند این نتایج را می گیرند که آگاهی و شناخت دانش آموزان از ارزش و اهمیت نماز جماعت در سطح مطلوبی نیست و تبلیغات لازم در این زمینه کمتر انجام شده است. ایشان متذکر می شوند که تقید پدر و شرکت منظم وی در نماز جماعت می تواند زمینه های شرکت

جوانان و نوجوانان را فراهم کرده و آنان را مقید به شرکت در نماز جماعت نماید و همچنین ایشان بر نقش مهم دبیران مدارس در ایجاد انگیزه و تشویق دانش آموزان تأکید دارند.^۱

در تحقیق دیگری که توسط خانم نجمه اسکندری پیرامون تأثیر جشن تکلیف بر تربیت دینی دانش آموزان دختر سوم ابتدائی از دیدگاه مدیران و معلمان زن انجام دادهف این پیشنهادات در پایان پژوهش خود ذکر می کنند.

۱- شرکت دادن کودکان در مجالس دینی به مناسبت اعیاد یا سوگواری، باعث می شود روح دینی و فطرت مذهبی شان پرورش یابد.

۲- از تسریع، شتابندگی، تحمل و اکراه و اعمال بیش از موعد تعالیم دینی (تا آنجا که مغایر با احکام شرعی نباشد) اجتناب ورزید.

۳- تشویق کردن کودکان به خواندن نیکوی قرآن، شنیدن توام با حال و لطف صوت قرآن، دیدن قاریان و حافظان عامل به قرآن و معاشرت با اهل قرآن می تواند در پرورش حس مذهبی کودکان نقش پایداری داشته باشد.

۴- در تربیت دینی کودکان آمادگیهای عاطفی و روانی را نسبت به آداب دینی قبل از تکلیف ایجاد کند، تا زمینه های آشنایی و میل درونی آنها افزایش یابد و پس از دوران بلوغ و بعد از تکلیف شرایط فهم و عقل و انجام را فراهم آورید.

^۱ - دهقان، احمد، بررسی شرکت نوجوانان در نماز جماعت، ص ۲۰.

۵- حس مواجهه و ملاقات، خوب خلقی، خوش رویی، خوب گوش دادن، خوب حرف زدن، خوب نگاه کردن مربی دینی به مربی، عامل مؤثری در پذیرش پیامهای تربیتی است که بدون شرایط، مربی در کار خویش موفق نخواهد بود^۱.

بنابراین باید در مدارس، مربیانی با این شرایط وجود داشته باشد، تا الگوی مطلوب و سازنده ای برای کودکان باشد خانم خیرالشاء مستخدمین حسینی در مقاله ای تحت عنوان سیاست گذاری برای نوجوانان و جوانان از بعد مذهبی راهکارهای مناسبی ارائه می دهد از جمله می توان به این موارد اشاره کرد:

۱- مراقبت ها در آموزش:

از مهم ترین نکاتی که در این قسمت باید مورد توجه قرار گیرد، عبارتند از:

الف) آموزش لازم

ب) تلفیق دین و دانش

ج) آموزش شیوه دفاع از معتقدات

د) جنبه الگویی

۲- سازندگی مذهبی:

د این قسمت به نکات و جهاتی توجه کنیم که اهم آنها عبارتند از:

^۱ - اسکندری، نجمه، تأثیر جشن تکلیف بر تربیت دینی دانش آموزان، ص ۶۴.

الف) حل مسائل مذهبی: در ذهن و اندیشه جوانان سئوالات متعددی در رابطه با خدا، معاد، معجزه، وحی، عدل و ... است که باید آگاهانه به پاسخ این سئوالات دست یابند. این اطلاعات باید او را مجاب کنند و گرنه عبادت توأم با تردید ارزش و اعتباری نخواهد داشت.

ب) ایجاد عادات مذهبی

ج) تعدیل تلاش های مذهبی

۳- بازسازی مذهبی:

زمینه بازگشت به فطرت و طبیعت در آدمی وجود دارد.

۴- استفاده از شور مذهبی:

علاقه نوجوانان و جوانان به مذهب انگیزه سالمی ذر جهت دادن و ایجاد حرکت در آنان است.^۱

^۱ - حسینی، خیرالنساء، ماهنامه پرورش تربیت، ص ۱۹.

www.kandooch.com

فصل سوم:

روش اجرای پژوهش

www.kandooch.com

www.kandooch.com

www.kandooch.com

جامعه آماری

کلیه دانش آموزان دختر و پسر مقطع راهنمایی شهرستان تربت حیدریه در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ که به تحصیل مشغول می باشند.

روش آماری

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع آوری شده از روشهای آمار توصیفی و استنبطی استفاده خواهد شد که در این تحقیق ما حفظ یک دسته اطلاعات داریم و آن اطلاعات است که به وسیله پرسشنامه فراهم گردیده است لذا برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از درصد، آزمون خی دو (χ^2) استفاده می شود تا به تأیید یا رد فرضیه ها منجر شود.

نمونه و روش نمونه گیری

نمونه این پژوهش عبارتست از تعداد ۲۰۰ نفر که از بین جامعه آماری به طور تصادفی انتخاب می گردند روش نمونه گیری بصورت تصادفی می باشد. روش گزینش نمونه به این طریق است که ابتدا مدارس راهنمایی شهرستان تربت حیدریه به سه منطقه تقسیم می نمایم و از هر منطقه یک مدرسه راهنمایی پسرانه به عنوان نمونه و یک مدرسه راهنمایی دخترانه به عنوان نمونه انتخاب می کنیم که جمعاً سه مدرسه راهنمایی پسرانه و سه مدرسه راهنمایی دخترانه می باشد. از بین دانش آموزان این مدارس یکصد

نفر دانش آموز پسر که سی نفر از آنها کلاس اول، سی نفر از کلاس دوم و چهل نفر از کلاس سوم راهنمایی می باشد انتخاب می نمایم که به همین ترتیب یکصد دانش آموز دختر که سی نفر آنها از کلاس اول، سی نفر از کلاس دوم و چهل نفر از کلاس سوم راهنمایی هستند انتخاب می نمایم تا به سئوالات پرسشنامه که حاوی بیست سؤال است پاسخ دهند.

روش جمع آوری اطلاعات

برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده می کنیم بدین ترتیب که برای هر فرضیه یک سؤال ساخته ایم که مجموعاً بیست سؤال می باشد. برای این کار با استفاده از طیف پنج گزینه ای لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) برای دیوست نفر از دانش آموزان دختر و پسر مقطع راهنمایی تهیه و تنظیم شده است تا نظرات آنان جمع آوری شود.

www.kandoo.cn

[www.kandoo.cn.com](http://www.kandoo.cn)

[www.kandoo.cn.com](http://www.kandoo.cn)

[www.kandoo.cn.com](http://www.kandoo.cn)

[www.kandoo.cn.com](http://www.kandoo.cn)

www.kandoo.cn.com

فصل چهارم:

www.kandoo.cn.com

تجزیه و تحلیل

www.kandoo.cn.com

آماري پژوهش

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

تجزیه و تحلیل آماری پژوهش

فرضیه ۱ - دانش آموزان دختر نسبت به پسر به انجام فریضه نماز تقید بیشتری

دارند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
دختر	۳۴٪	۳۴	۴۸٪	۴۸	۱۷٪	۱۷	-	-	۱٪	۱	۱۰۰
پسر	۲۷٪	۲۷	۲۹٪	۲۹	۳۷٪	۳۷	۵٪	۵	۲٪	۲	۱۰۰
جمع		۶۱		۷۷		۵۴		۵		۳	۲۰۰

$$X^2 = 2/18 \text{ الف} \quad DF = 4 \quad \text{ب} = 0.5 \quad X^2 = 22/6$$

توصیف: به سوال: ۳۴٪ دختران و پسران خیلی زیاد را جواب داده اند. ۴۸٪

دختران و ۲۹٪ پسران گزینه زیاد را جواب داده اند. ۱۷٪ دختران و ۳۷٪ پسران گزینه

متوسط را جواب داده اند.

استنباط: چون X^2 محاسبه شده در سطح احتمال $P = 0.5$ و درجه

آزادی $df = 4$ از $X^2 = 9/49$ در جدول $P = 0.5$ و درجه

آزادی

$df = 4$ بیشتر است. لذا فرض صفر رد و فرض تحقیق مورد تأیید می باشد. یعنی

دانش آموزان دختر نسبت به پسر در انجام فریضه نماز تقید بیشتری دارند.

فرضیه ۲- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به انجام فریضه روزه تقید بیشتری

دارند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
دختر	۶۸٪	۶۸	۷٪	۷	۳٪	۳	-	-	۱۰۰
پسر	۲۵٪	۲۵	۲۹٪	۲۹	۷٪	۷	۱٪	۱	۱۰۰
جمع		۹۳		۳۶		۱۰		۱	۲۰۰

$$X^2 = 28/23$$

$$X^2 = 6/52$$

$$DF = 4$$

$$P = 0.5\%$$

توصیف: به سوال: ۶۸٪ دختران و پسران خیلی زیاد را جواب داده اند. ۲۲٪

دختران و ۳۸٪ پسران گزینه زیاد را جواب داده اند. ۷۵٪ دختران و ۲۹٪ پسران گزینه

متوسط را جواب داده اند.

استنباط: چون $X^2 = 6/52$ محاسبه شده در سطح احتمال $P = 0.5\%$

و درجه آزادی $df = 4$ از خی دوی جدول $X^2 = 9/42$ در سطح احتمال $P = 0.5\%$ و

درجه آزادی $df = 4$ بیشتر است. لذا فرض صفر رد و فرض تحقیق مورد تأیید می

باشد. یعنی دانش آموزان دختر نسبت به پسر در انجام فریضه روزه تقید بیشتری دارند.

www.kandoo.cn

www.kandoo.cn

www.kandoo.cn

www.kandoo.cn

فرضیه ۳ - احترام به والدین در بین دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر است.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
دختر	۶۵	٪۶۵	۲۱	٪۲۱	۱۰	٪۱۰	۱۲	٪۱۲	۴	٪۴	۱۰۰
پسر	۷۰	٪۷۰	۱۹	٪۱۹	۱۰	٪۱۰	۱۸	٪۱۸	۶	٪۶	۱۰۰
جمع	۱۳۵		۴۰		۲۰		۳۰		۱۰		۲۰۰

$$X^2 = ۲۲/۹۱$$

$$X^2 = ۰/۰۹$$

$$DF = ۴$$

$$P = ٪۰.۵$$

توصیف: به سوال: ٪۶۵ دختران و ٪۷۰ پسران خیلی زیاد را جواب داده اند. ٪۲۱

دختران و ٪۱۹ پسران گزینه زیاد را جواب داده اند.

استنباط: چون $X^2 = ۰/۰۹$ محاسبه شده در سطح احتمال $P = ٪۰.۵$

و درجه آزادی $df = ۴$ از خی دوی جدول $X^2 = ۲۲/۹۱$ ب در سطح احتمال $P = ٪۰.۵$

و درجه آزادی $df = ۴$ بیشتر است. لذا فرض صفر رد و فرض تحقیق مورد تأیید

می باشد. یعنی احترام به والدین در بین دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر است.

فرضیه ۴ - دانش آموزان پسر نسبت به دختر به فرضیه امر به معروف و نهی از منکر احساس مسئولیت بیشتری دارند..

گزینه آزمون	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم	
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی
دختر	۱۱	۱۱	۱۷	۱۷	۵۶	۵۶	۱۲	۱۲	۴	۴
پسر	۸	۸	۲۰	۲۰	۴۸	۴۸	۱۸	۱۸	۶	۶
جمع	۱۹	۱۹	۳۷	۳۷	۱۰۴	۱۰۴	۳۰	۳۰	۱۰	۱۰

$$P = 0.05 \quad DF = 4 \quad X^2 = 0.3 \quad X^2 = 20/48 \text{ الف}$$

توصیف: به سوال: ۱۷٪ دختران و ۲۰٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند.

۵۶٪ دختران و ۴۸٪ پسران گزینه متوسط را انتخاب نموده اند. ۱۲٪ دختران و ۱۸٪ پسران گزینه کم را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون $X^2 = 0.3$ دو X^2 الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰.۰۵ =

P و درجه آزادی $df = 4$ از X^2 جدول $X^2 = 4/49$ کمتر است لذا بین نظرات

دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود ندارد و از طرفی چون $X^2 = 20/48 =$

X^2 ب در سطح احتمال $P = 0.05$ و درجه آزادی $df = 4$ بیشتر است لذا فرض صفر رد

می شود و فرض تحقیق تأیید می شود. یعنی دانش آموزان پسر به دختر نسبت به فرضیه

امر به معروف و نهی از منکر احساس مسئولیت بیشتری دارند.

فرضیه ۵ - دانش آموزان پسر نسبت به دختر در مراسم نماز جماعت بیشتر شرکت می کنند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
دختر	۷	۷	۱۲	۱۲	۳۸	۳۸	۲۳	۲۳	۲۰	۲۰	۱۰۰
پسر	۷	۷	۱۴	۱۴	۲۸	۲۸	۳۱	۳۱	۲۰	۲۰	۱۰۰
جمع	۱۴	۱۴	۲۶	۲۶	۶۶	۶۶	۵۴	۵۴	۴۰	۴۰	۲۰۰

$$P = 0.05 \quad DF = 4 \quad X^2 = 6/62 \text{ ب} \quad X^2 = 0/42 \text{ الف}$$

توصیف: به سوال: ۳۸٪ دختران و ۲۸٪ پسران گزینه متوسط را انتخاب نموده

اند. ۲۳٪ دختران و ۳۱٪ پسران گزینه کم را انتخاب نموده اند. ۲۰٪ دختران و ۲۰٪ پسران گزینه خیلی کم را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون χ^2 دو محاسبه شده $\chi^2 = 0/42$ الف در سطح احتمال ۰.۰۵

$P =$ و درجه آزادی $df = 4$ از χ^2 دوی جدول $\chi^2 = 9/49$ کمتر است لذا بین نظرات

دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود ندارد و از طرفی چون χ^2 دوی محاسبه شده

$X^2 = 6/62$ ب از $\chi^2 = 9/49$ دوی جدول کمتر است لذا فرض صفر تأیید می

شود و فرض تحقیق رد می شود.

فرضیه ۶ - دانش آموزان پسر نسبت به دختر در مراسم نماز جمعه بیشتر شرکت می کنند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
دختر	۴	٪۴	۱۲	٪۱۲	۲۱	٪۲۱	۲۸	٪۲۸	۳۵	٪۳۵	۱۰۰
پسر	۱۰	٪۱۰	۱۲	٪۱۲	۳۱	٪۳۱	۲۸	٪۲۸	۱۹	٪۱۹	۱۰۰
جمع	۱۴		۲۴		۵۲		۵۶		۵۴		۲۰۰

$$X^2 = ۰/۹۳ \text{ الف}$$

$$X^2 = ۷/۶۴ \text{ ب}$$

$$DF = ۴$$

$$P = ٪۰.۵$$

توصیف: به سوال ٪۲۱ دختران و ٪۳۱ پسران گزینه متوسط را انتخاب نموده اند.

٪۲۸ پسران به گزینه کم جواب داده اند. ٪۳۵ دختران گزینه و ٪۱۹ پسران گزینه خیلی

کم را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون $X^2 = ۰/۹۳$ الف محاسبه شده در سطح احتمال ٪۰.۵

$P =$ و درجه آزادی $df = ۴$ از X^2 دوی جدول $X^2 = ۹/۴۹$ کمتر است لذا بین نظرات

دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود ندارد و از طرفی چون $X^2 = ۷/۶۴$ دو

ب از $X^2 = ۹/۴۹$ کمتر است لذا فرض صفر تأیید می شود و فرض

تحقیق رد می شود.

فرضیه ۷- در مراسم اعیاد مذهبی دانش آموزان پسر نسبت به دختر بیشتر شرکت می کنند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
دختر	۱۲	٪۱۲	۲۹	٪۲۹	۳۱	٪۳۱	۱۵	٪۱۵	۱۳	٪۱۳	۱۰۰
پسر	۳۱	٪۳۱	۲۹	٪۲۹	۱۹	٪۱۹	۱۵	٪۱۵	۶	٪۶	۱۰۰
جمع	۴۳		۵۸		۵۰		۳۰		۱۹		۲۰۰

$$P = 0.05 \quad DF = 4 \quad X^2 = 4/82 \text{ ب} \quad X^2 = 1/38 \text{ الف}$$

توصیف: به سوال: ۱۲٪ دختران و ۳۱٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ۲۹٪ دختران و ۲۹٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند. ۳۱٪ دختران و ۱۹٪ پسران گزینه متوسط را انتخاب نموده اند. ۱۹٪ دختران و ۱۵٪ پسران به گزینه کم جواب داده اند.

استنباط: چون $X^2 = 1/38$ دو الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰.۰۵ $P =$ و درجه آزادی $df = 4$ از خی دوی جدول $X^2 = 9/49$ کمتر است لذا تفاوت معناداری بین نظرات دختران و پسران وجود ندارد و از طرفی چون خی دوی $4/82 =$ X^2 ب محاسبه شده در سطح احتمال $P = 0.05$ و درجه آزاد $DF = 4$ کمتر است لذا فرض صفر تأیید و فرض تحقیق رد می باشد.

فرضیه ۸- در مراسم سوگواری مذهبی دانش آموزان پسر نسبت به دختر بیشتر شرکت می کنند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
دختر	۴۲	۴۲%	۳۸	۳۸%	۱۳	۱۳%	۵	۵%	۲	۲%	۱۰۰
پسر	۶۷	۶۷%	۲۰	۲۰%	۸	۸%	۵	۵%	۲	۲%	۱۰۰
جمع	۱۰۹		۵۸		۲۱		۱۰		۲		۲۰۰

$$P = 0.05 \quad DF = 4 \quad X^2 = 25/33 \quad \text{الف} \quad X^2 = 2/89$$

توصیف: به سوال: ۴۲٪ دختران و ۶۷٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ۳۸٪ دختران و ۲۰٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون χ^2 دو محاسبه شده $\chi^2 = 2/89$ الف در سطح احتمال ۰.۰۵ $P =$ و درجه آزادی $df = 4$ از χ^2 جدول دوی $\chi^2 = 9/49$ کمتر است لذا بین نظرات دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود ندارد و از طرفی چون دوی $\chi^2 = 25/33 =$ ب محاسبه شده در سطح احتمال $P = 0.05$ و درجه آزادی $df = 4$ از χ^2 جدول ج $\chi^2 = 9/49$ بیشتر است لذا فرض صفر رد می شود و فرض تحقیق تأیید می شود. یعنی در مراسم سوگواری مذهبی دانش آموزان پسر نسبت به دختر بیشتر شرکت می کنند.

فرضیه ۹ - دانش آموزان دختر نسبت به پسر به مسایل حلال و حرام تقید بیشتری دارند.

گزینه آزمون	خلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
دختر	۴۹	٪۴۹	۲۹	٪۲۹	۱۷	٪۱۷	۴	٪۴	۱	٪۱	۱۰۰
پسر	۳۵	٪۳۵	۳۱	٪۳۱	۲۸	٪۲۸	۵	٪۵	۱	٪۱	۱۰۰
جمع	۸۴		۶۰		۴۵		۹		۲		۲۰۰

$$P = 0.05 \quad DF = 4 \quad X^2 = 23/83 \quad X^2 = 0/65 \text{ الف}$$

توصیف: به سوال: ٪۴۹ دختران و ٪۳۵ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده

اند. ٪۲۹ دختران و ٪۳۱ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند. ٪۱۷ دختران و ٪۲۸ پسران گزینه متوسط را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون $X^2 = 0/65$ دو X^2 الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰.۰۵ $P =$ و درجه آزادی $df = 4$ از $X^2 = 9/49$ کمتر است لذا بین نظرات دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود ندارد و از طرفی چون $X^2 = 23/83 =$ X^2 ب در سطح احتمال $P = 0.05$ و درجه آزادی $df = 4$ بیشتر است از X^2 دوی جدول

$X^2 = 9/49$ بیشتر است لذا فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می گردد یعنی دانش آموزان دختر نسبت به پسر به مسایل حلال و حرام تقید بیشتری دارند.

فرضیه ۱۰ - دانش آموزان پسر صله رحم را بیشتر از دختران انجام می دهند.

گزینه آزمون	خلی زیاد		متوسط		زیاد		خیلی کم		جمع
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
دختر	۲۳٪	۲۳	۲۹٪	۲۹	۱۱٪	۱۱	۲٪	۲	۱۰۰
پسر	۱۸٪	۱۸	۳۰٪	۳۰	۱۱٪	۱۱	۷٪	۷	۱۰۰
جمع		۴۱		۵۹		۲۲		۹	۲۰۰

$$X^2 = ۰/۱ \text{ الف}$$

$$X^2 = ۷/۶۳ \text{ ب}$$

$$DF = ۴$$

$$P = ۰/۵$$

توصیف: به سوال: ۲۳٪ دختران و ۱۸٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون $X^2 = ۰/۱$ دو خلی دو الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰/۵ =

P و درجه آزادی $df = ۴$ از خلی دوی جدول $X^2 = ۹/۴۹$ کمتر است لذا بین نظرات

دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود ندارد و از طرفی چون خلی دوی $X^2 = ۷/۶۳$

ب از خلی دو جدول $X^2 = ۹/۴۹$ کمتر است. لذا فرضیه صفر تأکید می شود و فرضیه

تحقیق رد می شود.

فرضیه ۱۱ - دانش آموزان پسر نسبت به دختر به نیازمندان بیشتر کمک می کنند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
دختر	۸	۸	۲۵	۲۵	۵۳	۵۳	۶	۶	۸	۸	۱۰۰
پسر	۱۴	۱۴	۲۷	۲۷	۳۹	۳۹	۱۶	۱۶	۷۴	۷۴	۱۰۰
جمع	۲۲	۲۲	۵۹	۵۹	۹۲	۹۲	۲۲	۲۲	۱۲	۱۲	۲۰۰

$$P = 0.05 \quad DF = 4 \quad X^2 = 21/4 \quad \text{ب} \quad X^2 = 0.83 \quad \text{الف}$$

توصیف: به سوال: ۸٪ دختران و ۱۴٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ۲۵٪ دختران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند. ۵۳٪ دختران و ۳۹٪ پسران گزینه متوسط را انتخاب نموده اند. ۶٪ دختران و ۱۶٪ پسران گزینه کم را انتخاب نموده اند. ۸٪ دختران و ۱۴٪ پسران گزینه خیلی کم را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون $X^2 = 0.83$ دو الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰.۰۵

$P =$ و درجه آزادی $df = 4$ از $X^2 = 94/49$ جدول کمتر است لذا بین

نظرات دانش آموزان دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود ندارد و از طرفی چون

خی دوی $X^2 = 21/4$ ب محاسبه شده در سطح احتمال $P = 0.05$ و درجه آزادی $df = 4$

df بیشتر است لذا فرض صفر رد می شود و فرض تحقیق تأیید می شود. یعنی دانش

آموزان پسر نسبت به دختر به نیازمندان بیشتر کمک می کنند.

فرضیه ۱۲ - دانش آموزان پسر نسبت به دختر به فرضیه امر به معروف و نهی

از منکر احساس مسئولیت بیشتری دارند.

گزینه آزمون	خلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
دختر	۱۱٪	۱۱	۱۷٪	۱۷	۵۶٪	۵۶	۱۲٪	۱۲	۴٪	۴	۱۰۰
پسر	۸٪	۸	۲۰٪	۲۰	۴۸٪	۴۸	۱۸٪	۱۸	۶٪	۶	۱۰۰
جمع		۱۹		۳۷		۱۰۴		۳۰		۱۰	۲۰۰

$$P = 0.5 \quad DF = 4 \quad X^2 = 0.3 \quad X^2 = 20/48 \text{ الف}$$

توصیف: به سوال: ۱۷٪ دختران و ۲۰٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند.

۵۶٪ دختران و ۴۸٪ پسران گزینه متوسط را انتخاب نموده اند. ۱۲٪ دختران و ۱۸٪

پسران گزینه کم را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون $X^2 = 0.3$ دو $X^2 = 0.3$ الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰.۵ =

P و درجه آزادی $df = 4$ از $X^2 = 4/49$ جدول دو $X^2 = 4/49$ کمتر است لذا بین نظرات

دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود ندارد و از طرفی چون $X^2 = 20/48 =$

X^2 ب در سطح احتمال $P = 0.5$ و درجه آزادی $df = 4$ بیشتر است لذا فرض صفر رد

می شود و فرض تحقیق تأیید می شود. یعنی دانش آموزان پسر به دختر نسبت به فرضیه امر به معروف و نهی از منکر احساس مسئولیت بیشتری دارند.

فرضیه ۱۲ - دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر به عیادت دوستان مریض

خود می روند.

گزینه آزمون	خلی زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
دختر	۱۵	٪۱۵	۱۸	٪۱۸	۳۹	٪۳۹	۱۹	٪۱۹	۱۰۰
پسر	۱۲	٪۱۲	۱۳	٪۱۳	۳۴	٪۳۴	۲۲	٪۲۲	۱۰۰
جمع	۲۷		۳۱		۷۳		۴۱		۲۰۰

$$X^2 = ۰/۴ \text{ الف}$$

$$X^2 = ۷/۴۲ \text{ ب}$$

$$DF = ۴$$

$$P = ٪۵$$

توصیف: ٪۱۵ دختران و ٪۱۲ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ٪۱۸

دختران و ٪۱۳ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند. ٪۳۹ دختران و ٪۳۴ پسران گزینه

متوسط را انتخاب نموده اند. ٪۱۹ دختران و ٪۲۲ پسران گزینه کم را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون $X^2 = ۰/۴$ الف محاسبه شده در سطح احتمال ٪۵ =

P و درجه آزادی $df = ۴$ از خی دوی جدول $X^2 = ۹/۴۹$ کمتر است لذا بین نظرات

دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود ندارد و از طرفی چون خی دوی $X^2 = ۷/۴۲$

ب از خی دوی جدول $X^2 = 9/49$ کمتر است لذا فرضیه صفر تأکید می شود و فرضیه تحقیق رد می شود.

فرضیه ۱۳ - دانش آموزان پسر نسبت ه دختر قبل از بلوغ نسبت به انجام فریضه نماز تقید بیشتری دارند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
دختر	۲۹	۲۹	۲۸	۲۸	۳۰	۳۰	۱۱	۱۱	۲	۲	۱۰۰
پسر	۲۵	۲۵	۲۴	۲۴	۲۷	۲۷	۱۹	۱۹	۵	۵	۱۰۰
جمع	۵۴	۵۴	۵۲	۵۲	۵۷	۵۷	۳۰	۳۰	۷	۷	۲۰۰

$$P = \%5 \quad DF = 4 \quad X^2 = 9/09 \text{ ب} \quad X^2 = 0/36 \text{ الف}$$

توصیف: ۲۹٪ دختران و ۲۵٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ۲۸٪ دختران و ۲۴٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند. ۳۰٪ دختران و ۳۷٪ پسران گزینه متوسط را انتخاب نموده اند. ۱۱٪ دختران و ۱۹٪ پسران گزینه کم را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون خی دو $X^2 = 0/36$ الف محاسبه شده در سطح احتمال ۵٪ $P =$ و درجه آزادی $df = 4$ از خی دوی جدول $X^2 = 9/49$ کمتر است لذا تفاوت معناداری بین نظرات دختران و پسران وجود ندارد و از طریق خی دو $X^2 = 0/09$

ب از خی دوی جدول $X^2 = 9/49$ کمتر است لذا فرضیه صفر تأیید می شود و فرضیه تحقیق رد می شود.

فرضیه ۱۴ - دانش آموزان دختر نسبت به پسر به روزه گرفتن قبل از بلوغ تقید بیشتری دارند.

گزینه آزمون	خلی زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع		
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی			
دختر	۲۹	۲۹٪	۳۴	۳۴٪	۲۳	۲۳٪	۹	۹٪	۵	۵٪	۱۰۰
پسر	۲۰	۲۰٪	۲۹	۲۹٪	۳۴	۳۴٪	۱۴	۱۴٪	۳	۳٪	۱۰۰
جمع	۴۹		۶۲		۵۷		۲۳		۸		۲۰۰

$P = 0.05$ $DF = 4$ $X^2 = 10/83$ $X^2 = 0/65$ الف

توصیف: ۲۹٪ دختران و ۲۰٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ۳۴٪ دختران و ۲۹٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند. ۲۳٪ دختران و ۳۴٪ پسران گزینه متوسط را انتخاب نموده اند. ۹٪ دختران و ۱۴٪ پسران گزینه کم را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون خی دو $X^2 = 0/65$ الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰.۰۵

$P =$ و درجه آزادی $df = 4$ از خی دوی جدول $X^2 = 9/49$ کمتر است لذا تفاوت

معناداری بین نظرات دختران و پسران وجود ندارد و از طرفی چون خی دور $12/83 =$

X^2 محاسبه شده در سطح احتمال $P = 0.05$ و درجه آزادی $df = 4$ از خی دو جدول

$X^2 = 9/49$ بیشتر است لذا فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می شود

یعنی دانش آموزان دختر نسبت به پسر به روزه گرفتن قبل از بلوغ تقید بیشتری دارند.

فرضیه ۱۵ - دانش آموزان دختر نسبت به پسر غیبت بیشتری می کنند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
دختر	۲۲٪	۲۲	۳۱٪	۳۱	۷٪	۷	۴٪	۴	۱۰۰
پسر	۱۶٪	۱۶	۳۰٪	۳۰	۱۲٪	۱۲	۱۲٪	۱۲	۱۰۰
جمع		۳۸		۶۱		۱۹		۱۶	۲۰۰

$P = 0.05$ $DF = 4$ $X^2 = 10/69$ $X^2 = 0/4$ الف

توصیف: ۲۲٪ دختران و ۱۶٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ۳۶٪

دختران و ۳۰٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند. ۳۱٪ دختران و ۳۰٪ پسران گزینه

متوسط را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون $X^2 = 0/4$ الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰۵٪ =

P و درجه آزادی $df = 4$ از $X^2 = 9/49$ جدول دوی جدول کمتر است لذا تفاوت معنا

داری بین نظرات دختران و پسران وجود ندارد و از طرفی چون $X^2 = 10/69$

ب محاسبه شده در سطح احتمال $P = 0.05$ و درجه آزادی $DF = 4$ از خی دوی جدول

$X^2 = 9/49$ بیشتر است لذا فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می شود.

یعنی دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر غیبت می کنند.

فرضیه ۱۶ - دانش آموزان دختر نسبت به پسرها به دیگران حسادت بیشتری

دارند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		متوسط		زیاد		خیلی کم		جمع
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
دختر	۴۶٪	۳۶	۱۰٪	۱۰	۳۶٪	۳۶	۷٪	۷	۱۰۰
پسر	۳۷٪	۲۴	۱۸٪	۱۸	۲۴٪	۲۴	۷٪	۷	۱۰۰
جمع		۸۳		۲۸		۶۰		۱۴	۲۰۰

$$X^2_{\text{الف}} = 0/94 \quad X^2_{\text{ب}} = 18/47 \quad DF = 4 \quad P = 0.05$$

توصیف: ۴۶٪ دختران و ۳۷٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ۳۶٪

دختران و ۲۴٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند. ۱۰٪ دختران و ۱۸٪ پسران گزینه

متوسط را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون خی دو $X^2_{\text{الف}} = 0/94$ محاسبه شده در سطح احتمال ۰.۰۵

$P =$ و درجه آزادی $df = 4$ از خی دو جدول $X^2 = 9/49$ کمتر است لذا تفاوت

معناداری بین نظرات دختران و پسران وجود ندارد و از طرفی چون $X^2 = 9/49$ دو بیشتر است لذا فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می شود یعنی دانش آموزان دختر نسبت به پسر به دیگرانم بیشتر حسادت می کنند.

فرضیه ۱۷- دانش آموزان دختر نسبت به پسر نسبت به احکام طهارت تقید بیشتری دارند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		متوسط		زیاد		خیلی کم		جمع
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
دختر	۵۲	۵۲	۵	۵	۴۱	۴۱	۲	۲	۱۰۰
پسر	۴۳	۴۳	۹	۹	۳۵	۳۵	۸	۵	۱۰۰
جمع	۹۵	۹۵	۱۴	۱۴	۷۶	۷۶	۱۰	۵	۲۰۰

$$P = 0.5 \quad DF = 4 \quad X^2 = 30/61 \text{ الف} \quad X^2 = 0/57 \text{ ب}$$

توصیف: ۵۲٪ دختران و ۴۳٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ۴۱٪ دختران و ۳۵٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون $X^2 = 0/57$ الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰.۵

$P =$ و درجه آزادی $df = 4$ از $X^2 = 9/49$ کمتر است لذا تفاوت معنا

داری بین نظرات دختران و پسران وجود ندارد و از طرفی چون $X^2 = 30/61$ دو

ب محاسبه شده در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی $DF = 4$ از X^2 جدول

$X^2 = 9/49$ بیشتر است لذا فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می شود.

یعنی دانش آموزان دختر نسبت به پسر نسبت به احکام طهارت تقید بیشتری دارند.

فرضیه ۱۸- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به وفای به عهد تقید بیشتری

دارند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		متوسط		زیاد		خیلی کم		جمع
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
دختر	۴۰	۴۰٪	۱۵	۱۵٪	۲	۲٪	۱	۱٪	۱۰۰
پسر	۳۵	۳۵٪	۱۷	۱۷٪	۶	۶٪	۳	۳٪	۱۰۰
جمع	۷۵		۳۲		۸		۴		۲۰۰

$P = 5\%$ $DF = 4$ $X^2 = 10/47$ ب $X^2 = 0/14$ الف

توصیف: ۴۰٪ دختران و ۳۵٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ۴۲٪

دختران و ۳۹٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند. ۱۵٪ دختران و ۱۷٪ پسران گزینه

متوسط را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون $\chi^2 = ۰/۱۴$ الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰.۵
 $P =$ و درجه آزادی $df = ۴$ از $\chi^2 = ۹/۴۹$ کمتر است لذا تفاوت
 معناداری بین نظرات دختران و پسران وجود ندارد و از طرفی چون $\chi^2 = ۱۰/۴۷ =$
 χ^2 ب در سطح احتمال $P = ۰.۵$ فرضیه تحقیق تأیید می شود یعنی دانش آموزان دختر
 نسبت به پسر نسبت به وفای عهد تقید بیشتری دارند.

فرضیه ۱۹ - دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر قرآن می خوانند.

گزینه آزمون	خیلی زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		جمع
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
دختر	۲۰	۲۰	۵۰	۱۱	۱	۶	۱۰۰	۱۰۰	
پسر	۱۲	۱۳	۳۰	۲۶	۲۶	۱۹	۱۰۰	۱۰۰	
جمع	۳۲	۲۶	۸۰	۳۷	۲۵	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	

$$P = ۰.۵ \quad DF = ۴ \quad \chi^2 = ۱۰/۰۷ \quad \chi^2 = ۰/۱۴ \text{ الف}$$

توصیف: ۲۰٪ دختران و ۱۲٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ۱۳٪
 دختران و ۱۳٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند. ۵۰٪ دختران و ۳۰٪ پسران گزینه
 متوسط را انتخاب نموده اند. ۱۱٪ دختران و ۲۶٪ پسران گزینه کم را انتخاب نموده اند.
 استنباط: چون $\chi^2 = ۰/۱۴$ الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰.۵
 $P =$ و درجه آزادی $df = ۴$ از $\chi^2 = ۱۰/۰۷$ کمتر است لذا تفاوت معنا

داری بین نظرات دختران و پسران وجود ندارد و از طرفی چون $X^2 = 30/61$ دو

ب محاسبه شده در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی $DF = 4$ از خی دو جدول

$X^2 = 10/07$ از خس دو جدول $X^2 = 9/49$ بیشتر است لذا فرضیه صفر رد می شود

و فرضیه تحقیق تأیید می شود. یعنی دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر قرآن

می خوانند.

فرضیه ۲۰ - دانش آموزان دختر نسبت به پسر کمتر دروغ می گویند.

گزینه آزمون	خلی زیاد		متوسط		زیاد		خیلی کم		جمع
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
دختر	۲۸٪	۲۸	۲۸٪	۲۸	۵٪	۵	۲٪	۲	۱۰۰
پسر	۳۰٪	۳۰	۲۶٪	۲۶	۶٪	۶	۷٪	۷	۱۰۰
جمع		۵۸		۵۴		۱۱		۹	۲۰۰

$$P = ۰.۵ \quad DF = ۴ \quad X^2 = ۱۵/۵۳ \quad X^2 = ۰/۲۱ \text{ الف}$$

توصیف: ۲۸٪ دختران و ۳۰٪ پسران گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده اند. ۳۷٪ دختران و ۳۱٪ پسران گزینه زیاد را انتخاب نموده اند. ۲۸٪ دختران و ۲۶٪ پسران گزینه متوسط را انتخاب نموده اند.

استنباط: چون $X^2 = ۰/۲۱$ الف محاسبه شده در سطح احتمال ۰.۵

$P =$ و درجه آزادی $df = ۴$ از $X^2 = ۹/۴۹$ کمتر است لذا تفاوت

معناداری بین نظرات دختران و پسران وجود ندارد لذا فرضیه صفر رد و فرضیه تحقیق

تأیید می شود یعنی دانش آموزان دختر نسبت به پسر کمتر دروغ می گویند.

www.kandooch.com

www.kandooch.com

فصل پنجم:

خلاصه و نتیجه پژوهش

www.kandooch.com

www.kandooch.com

www.kandooch.com

فرضیه شماره ۱:

دانش آموزان دختر نسبت به پسر به انجام فریضه نماز تقید بیشتری دارند برای بررسی فرضیه فوق سؤال ۱ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

سؤال شماره ۱: تا چه اندازه نسبت به انجام نماز مقید هستید؟

در مورد این سؤال ۳۴٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۴۸٪ گزینه زیاد و در مقابل ۲۷٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۲۹٪ گزینه زیاد و ۳۷٪ گزینه متوسط را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = ۰.۰۵$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به $X^2 = ۲/۱۸$ الف و $X^2 = ۲۲/۶$ ب فرضیه تحقیق تأیید می شود.

فرضیه شماره ۲:

دانش آموزان دختر نسبت به پسر به انجام فریضه روزه تقید بیشتری دارند برای بررسی فوق سؤال پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

سؤال شماره ۲: تا چه میزان نسبت به انجام فریضه روزه مقید هستید.

در مورد این سؤال ۶۸٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۲۲٪ گزینه زیاد و در مقابل ۲۵٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۳۸٪ گزینه زیاد و ۲۹٪ گزینه متوسط را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = ۰.۰۵$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به $X^2 = ۶/۵۲$ الف و $X^2 = ۲۸/۲۳$ ب فرضیه تحقیق تأیید می شود.

فرضیه شماره ۳:

احترام به والدین در بین دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر است. سؤال شماره ۳ تا چه میزان نسبت به والدین خود احترام قائلید.

برای بررسی فرضیه فوق سؤال شماره ۳ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

در مورد این سؤال ۶۵٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۲۱٪ گزینه زیاد و در مقابل ۷۰٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۱۹٪ گزینه زیاد را پاسخ داده اند که در سطح احتمال ۵٪ $P =$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به $X^2 = ۰.۹$ الف و $X^2 = ۲۰/۴۸$ ب فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می شود.

فرضیه شماره ۴:

دانش آموزان پسر، نسبت به دختر نسبه به فریضه امر به معروف و نهی از منکر احساس مسئولیت بیشتری دارند. برای بررسی فرضیه فوق سؤال ۴ پرسشنامه، مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد.

سؤال شماره ۴: تا ه حدود اطرافیان خود را امر به معروف و نهی از منکر می کنید. در مورد این سؤال ۱۷٪ دختران گزینه زیاد و ۵۶٪ گزینه متوسط، ۱۲٪ گزینه کم و در مقابل پسران ۲۰٪ گزینه زیاد و ۴۸٪ گزینه متوسط، ۱۸٪ گزینه کم را پاسخ داده اند که در سطح احتمال ۵٪ $P =$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به $X^2 = ۰.۳$ الف و $X^2 = ۲۰/۴۸$ ب فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می شود

فرضیه شماره ۵:

دانش آموزان پسر نسبت به دختر در مراسم نماز جماعت بیشتر شرکت می کنند.

برای بررسی فرضیه فوق سؤال شماره ۵ را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

در مورد این سؤال ۳۸٪ دختران گزینه متوسط و ۲۳٪ گزینه کم ۲۰٪ گزینه خیلی

کم را پاسخ داده اند و در مقابل ۲۸٪ پسران گزینه متوسط و ۳۱٪ گزینه کم و ۲۰٪ گزینه

مخیلی کم را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = ۰.۰۵$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به

خی دو $X^2 = ۰.۴۲$ الف و خی دو $X^2 = ۶/۶$ ب فرضیه صفر تأیید می شود و فرضیه

تحقیق رد می شود.

فرضیه شماره ۶:

دانش آموزان پسر نسبت به دختر در مراسم نماز جمعه بیشتر شرکت می کنند.

برای بررسی فرضیه فوق سؤال شماره ۶ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار

می دهیم.

سؤال شماره ۶: تا چه اندازه در نماز جمعه شرکت می کنید.

در مورد این سؤال ۲۱٪ دختران گزینه متوسط و ۲۱٪ گزینه کم و ۳۵٪ گزینه خیلی

کم را پاسخ داده اند و در مقابل ۳۱٪ پسران گزینه متوسط و ۲۹٪ گزینه زیاد و ۲۸٪

گزینه کم و ۱۹٪ گزینه خیلی کم را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = ۰.۰۵$ و درجه

آزادی ۴ و با توجه به خی دو $X^2 = ۰/۹۳$ الف و خی دو $X^2 = ۷/۶۴$ ب فرضیه صفر

تأیید می شود و فرضیه تحقیق رد می شود.

فرضیه شماره ۷:

در مراسم اعیاد مذهبی دانش آموزان پسر نسبت به دختر بیشتر شرکت می کنند.
برای بررسی فرضیه فوق سؤال شماره ۷ پرسشنامه مورد مورد تجزیه و تحلیل قرار می

دهیم.

سؤال شماره ۷: تا چه اندازه در مراسم اعیاد مذهبی شرکت می کنید.

در مورد این سؤال ۱۲٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۲۹٪ گزینه زیاد، ۳۱٪ گزینه متوسط، ۱۵٪ گزینه کم و در مقابل ۳۱٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۲۹٪ گزینه زیاد و ۱۹٪ گزینه متوسط و ۱۵٪ گزینه کم را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 0.05$ و

درجه آزادی ۴ و با توجه به $X^2 = 1/38$ الف و $X^2 = 4/82$ ب فرضیه صفر تأیید می شود و فرضیه تحقیق رد می شود.

فرضیه شماره ۸:

در مراسم سوگواری مذهبی دانش آموزان پسر نسبت به دختر بیشتر شرکت می کنند. برای بررسی فرضیه فوق سؤال شماره ۸ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار

می دهیم.

سؤال شماره ۸: تا چه میزان در مراسم سوگواری مذهبی مانند عاشورا شرکت می کنید.

در مورد این سؤال ۴۲٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۳۸٪ گزینه زیاد، ۱۳٪ گزینه متوسط و در مقابل ۶۷٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۲۰٪ گزینه زیاد را پاسخ داده اند که

در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به $X^2 = 2/89$ الف و

خی دو $X^2 = 25/33$ ب فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می شود

فرضیه شماره ۹:

دانش آموزان دختر نسبت به پسر به مسایل حلال و حرام تقید بیشتری دارند. برای

بررسی فرضیه فوق سؤال شماره ۹ فرضیه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

سؤال شماره ۹: تا چه اندازه به مسایل حلال و حرام مقید هستید؟

در مورد این سؤال ۴۹٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۲۹٪ گزینه زیاد، ۱۷٪ گزینه

متوسط و در مقابل ۳۵٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۳۱٪ گزینه زیاد و ۲۸٪ گزینه

متوسط را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به $X^2 = 2/89$ الف و

خی دو $X^2 = 0/65$ الف و $X^2 = 23/83$ ب فرضیه صفر رد می شود و فرضیه

تحقیق تأیید می شود.

فرضیه شماره ۱۰:

دانش آموزان پسر صله رحم را بیشتر از دختران انجام می دهند. برای بررسی

فرضیه فوق سؤال شماره ۱۰ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

سؤال شماره ۱۰: تا چه حدود به دیدار خویشان و دوستان می روید؟

در مورد این سؤال ۲۳٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۳۵٪ گزینه زیاد، ۲۹٪ گزینه

متوسط و در مقابل ۱۸٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۳۴٪ گزینه زیاد و ۳۰٪ گزینه متوسط

را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به خی دو

$X^2 = 0.1$ الف و خی دو $X^2 = 7/63$ ب فرضیه تحقیق تأیید می شود.

فرضیه شماره ۱۱:

دانش آموزان پسر نسبت به دختر به نیازمندان بیشتر کمک می کنند. برای بررسی

فرضیه فوق سؤال شماره ۱۱ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

سؤال شماره ۱۱: تا چه میزان به به افراد نیازمند و فقید کمک می کنید؟

در مورد این سؤال ۱۸٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۲۵٪ گزینه زیاد، ۵۳٪ گزینه

متوسط و در مقابل ۱۴٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۲۷٪ گزینه زیاد و ۳۹٪ گزینه متوسط

را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به خی دو

$X^2 = 0.83$ الف و خی دو $X^2 = 21/4$ ب فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق

تأیید می شود

فرضیه شماره ۱۲:

دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر به عیادت دوست مریض خود می روند.

برای بررسی فرضیه فوق سؤال شماره ۱۲ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می

دهیم.

سؤال شماره ۱۲: تا چه حد به دیدار و عیادت دوستان مریض خود می روید؟

در مورد این سؤال ۱۵٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۱۸٪ گزینه زیاد، ۲۹٪ گزینه

متوسط و در مقابل ۱۲٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۱۳٪ گزینه زیاد و ۳۴٪ گزینه متوسط

را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به $\chi^2 = 7/42$ الف و $\chi^2 = 9/09$ ب فرضیه صفر تأیید می گردد و فرضیه تحقیق رد می شود.

فرضیه شماره ۱۳:

دانش آموزان پسر نسبت به دختر قبل از بلوغ نسبت به انجام فریضه نماز تقید بیشتری دارند. برای بررسی فرضیه فوق سؤال ۱۳ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

سؤال شماره ۱۳: تا چه اندازه نسبت به انجام فریضه نماز قبل از بلوغ مقید بوده و

هستید؟

در مورد این سؤال ۲۹٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۲۸٪ گزینه زیاد، ۳۰٪ گزینه متوسط و در مقابل ۲۵٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۲۴٪ گزینه زیاد و ۲۷٪ گزینه متوسط را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به $\chi^2 = 36$ الف و $\chi^2 = 9/09$ ب فرضیه تحقیق تأیید می شود

فرضیه شماره ۱۴:

دانش آموزان دختر نسبت به پسر به روزه گرفتن قبل از بلوغ تقید بیشتری دارند. برای بررسی فرضیه فوق سؤال ۱۴ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

سؤال شماره ۱۴: تا چه میزان نسبت به انجام فریضه روزه قبل از بلوغ مقید بوده یا

هستید؟

در مورد این سؤال ۲۹٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۳۴٪ گزینه زیاد و ۲۳٪ گزینه متوسط و در مقابل ۲۰٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۲۹٪ گزینه زیاد و ۳۴٪ گزینه متوسط را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به خی دو $X^2 = 10/83$ الف و خی دو $X^2 = 10/83$ ب فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می شود.

فرضیه شماره ۱۵:

دانش آموزان دختر نسبت به پسر غیبت بیشتری می کنند. برای بررسی فرضیه فوق سؤال ۱۵ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

سؤال شماره ۱۵: تا چه حدود از غیبت و بدگویی دیگران خودداری می کنید؟

در مورد این سؤال ۲۲٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۳۶٪ گزینه زیاد و ۳۱٪ گزینه متوسط و در مقابل ۱۶٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۳۶٪ گزینه زیاد و ۳۱٪ گزینه متوسط را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به خی دو ۴٪ $X^2 = 10/69$ الف و خی دو $X^2 = 10/69$ ب فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می شود.

فرضیه شماره ۱۶:

دانش آموزان دختر نسبت به پسر به دیگران حسادت بیشتری دارند. برای بررسی فرضیه فوق سؤال ۱۶ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

سؤال شماره ۱۶: تا چه اندازه سعی می کنید که نسبت به دیگران حسودی نکنید؟

در مورد این سؤال ۴۶٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۳۶٪ گزینه زیاد و ۱۰٪ گزینه متوسط و در مقابل ۳۷٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۲۴٪ گزینه زیاد و ۱۸٪ گزینه متوسط را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به خی دو $X^2 = 9.4$ الف و خی دو $X^2 = 18/47$ ب فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می شود.

فرضیه شماره ۱۷:

دانش آموزان دختر نسبت به پسر نسبت به احکام طهارت تقید بیشتری دارند. برای بررسی فرضیه فوق سؤال ۱۷ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.

در مورد این سؤال ۵۲٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۴۱٪ گزینه زیاد و در مقابل ۴۳٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۳۵٪ گزینه زیاد را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به خی دو $X^2 = 0/57$ الف و خی دو $X^2 = 3/61$ ب فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق تأیید می شود.

فرضیه شماره ۱۸:

دانش آموزان دختر نسبت به پسر نسبت به وفای به عهد تقید بیشتری دارند. برای بررسی فرضیه فوق سؤال ۱۸ پرسشنامه را مورد بررسی قرار می دهیم.

سؤال شماره ۱۸: تا چه اندازه به قولی که می دهیم وفای به عهد دارید.

در مورد این سؤال ۴۰٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۴۲٪ گزینه زیاد و ۱۵٪ گزینه متوسط و در مقابل ۳۵٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۳۹٪ گزینه زیاد و ۱۷٪ گزینه متوسط

را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به خی دو
 $X^2 = 14\%$ الف و خی دو $X^2 = 10/47$ ب فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق
تأیید می شود.

فرضیه شماره ۱۹:

دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر قرآن می خوانند. برای بررسی فرضیه فوق
سؤال ۱۹ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.
سؤال شماره ۱۹: تا چه اندازه هر روز قرآن تلاوت می کنید؟

در مورد این سؤال ۲۰٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۱۳٪ گزینه زیاد و ۵۰٪ گزینه
متوسط و در مقابل ۱۲٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۱۳٪ گزینه زیاد و ۳۰٪ گزینه متوسط
و ۲۶٪ گزینه کم را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با
توجه به خی دو $X^2 = 10/07$ الف و خی دو $X^2 = 0/14$ ب فرضیه تحقیق تأیید می
شود.

فرضیه شماره ۲۰:

دانش آموزان دختر نسبت به پسر کمتر دروغ می گویند. برای بررسی فرضیه فوق
سؤال شماره ۲۰ پرسشنامه را مورد تجزیه و تحلیل قرار می دهیم.
سؤال شماره ۲۰: تا چه اندازه سعی می کنید که حرف دروغ به کسی نزنید؟

در مورد این سؤال ۲۸٪ دختران گزینه خیلی زیاد و ۳۷٪ گزینه زیاد و ۲۸٪ گزینه
متوسط و در مقابل ۳۰٪ پسران گزینه خیلی زیاد و ۳۱٪ گزینه زیاد و ۲۶٪ گزینه متوسط

را پاسخ داده اند که در سطح احتمال $P = 5\%$ و درجه آزادی ۴ و با توجه به خی دو

$X^2 = 21\%$ الف و خی دو $X^2 = 15/53$ ب فرضیه صفر رد می شود و فرضیه تحقیق

تأیید می شود.

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

نتایج کلی و یافته های پژوهش

- با توجه به اینکه فرضیه اول تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:
- ۱- دانش آموزان دختر نسبت به پسر در انجام فریضه نماز تقید بیشتری دارند.
با توجه به اینکه فرضیه دوم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:
 - ۲- دانش آموزان دختر نسبت به پسر در انجام فریضه روزه تقید بیشتری دارند.
با توجه به اینکه فرضیه سوم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:
 - ۳- احترام به والدین در بین دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر است.
با توجه به اینکه فرضیه چهارم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:
 - ۴- دانش آموزان پسر نسبت به دختر نسبت به فریضه امر به معروف و نهی از منکر احساس مسئولیت بیشتری دارند.
با توجه به اینکه فرضیه پنجم تحقیق رد می شود پس نتیجه می گیریم که:
 - ۵- دانش آموزان پسر نسبت به دختر در نماز جماعت بیشتر شرکت نمی کنند.
با توجه به اینکه فرضیه ششم تحقیق رد می شود پس نتیجه می گیریم که:
 - ۶- دانش آموزان پسر نسبت به دختر در مراسم نماز جمعه بیشتر شرکت نمی کنند.
با توجه به اینکه فرضیه هفتم تحقیق رد می شود پس نتیجه می گیریم که:
 - ۷- در مراسم اعیاد مذهبی دانش آموزان پسر نسبت به دختر بیشتر شرکت نمی کنند.

با توجه به اینکه فرضیه هشتم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:

۸- در مراسم سوگواری مذهبی دانش آموزان پسر نسبت به دختر بیشتر شرکت می کنند.

با توجه به اینکه فرضیه نهم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:

۹- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به مسایل حلال و حرام تقید بیشتری دارند.

با توجه به اینکه فرضیه دهم تحقیق رد می شود پس نتیجه می گیریم که:

۱۰- دانش آموزان پسر نسبت صله رحم را بیشتر از دختران انجام می دهند.

با توجه به اینکه فرضیه یازدهم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:

۱۱- دانش آموزان پسر نسبت به دختر به نیازمندان بیشتر کمک می کنند.

با توجه به اینکه فرضیه دوازدهم تحقیق رد می شود پس نتیجه می گیریم که:

۱۲- دانش آموزان دختر نسبت به سر بیشتر به عادت دوستان مریض خود نمی روند.

با توجه به اینکه فرضیه سیزدهم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:

۱۳- دانش آموزان پسر نسبت به دختر قبل از بلوغ نسبت به انجام فریضه نماز تقید بیشتری دارند.

با توجه به اینکه فرضیه چهاردهم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:

۱۴- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به روزه گرفتن قبل از بلوغ تقید بیشتری دارند.

با توجه به اینکه فرضیه پانزدهم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:

۱۵- دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر غیبت می کنند.

با توجه به اینکه فرضیه شانزدهم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:

۱۶- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به دیگران حساده بیشتری می کنند.

با توجه به اینکه فرضیه هفدهم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:

۱۷- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به دیگران نسبت به احکام طهارت تقید

بیشتری دارند.

با توجه به اینکه فرضیه هجدهم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:

۱۸- دانش آموزان دختر نسبت به پسر به وفای به عهد تقید بیشتری دارند.

با توجه به اینکه فرضیه نوزدهم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:

۱۹- دانش آموزان دختر نسبت به پسر بیشتر قرآن می خوانند.

با توجه به اینکه فرضیه بیستم تحقیق تأیید می شود پس نتیجه می گیریم که:

۲۰- دانش آموزان دختر نسبت به پسر کمتر دروغ می گویند.

پیشنهادهات

نخستین گام برای تغییر شخصیت و رفتارهای فرد، تغییر افکار عنوان شده است. یادگیری رفتارهای جدید و مثبت و استقرار آنها در نفس نیز مستلزم تمرین های طولانی می باشد. از طریق ممارست عملی رفتارهای تازه که ناشی از افکار جدید در زندگی فردی می باشند و همچنین از طریق نتایج رضایت بخشی که این تمرینها در بردارنده تغییرات شایان توجهی در شخصیت فرد ایجاد می گردد. به همین جهت خداوند متعال عبادتهای مختلفی چون نماز و روزه را واجب گردانیده است. انجام مرتب و منظم آنها در اوقات معین، اطاعت از خداوند و اطاعت از امر الهی را به فرد یاد می دهد و موجب می گردد تا او همواره با خضوعی کامل در تمام امور به خداوند نظر داشته باشد برای تقویت مبانی دینی و فرائض مذهبی در جوانان و نوجوانان ذکر چند اصل مهم باید مد نظر باشد که عبارتند از:

- ۱- بینش توحیدی: تقویت تفکر دینی و هدایت گرایش فطری و تفسیر فلسفه حیات و تبیین جایگاه رفیع انسان در عالم هستی بر اساس بینش توحیدی.
- ۲- دین شناسی و دینداری: گسترش آگاهی و معرفت در زمینه وحی و نبوت، ولایت و امامت و ایمان به عدل و حکمت الهی.
- ۳- بینش معادی: اعتلای بینش معادی در عرصه علم و عمل، وظیفه و فریضه.

۴- تعبد و تقدس: تلاش و کوشش در جهت پرورش روحیه تعبد آگاهانه و تقویت ایمان و تحکیم عمل صالح و قداست بخشیدن به شیوه های زندگی در پرتو هدایت معنوی و اداری فرایض دینی .

۵- اسلام ناب محمدی (ص): تمسک به مبانی اسلام ناب محمدی (ص) در برابر القای شبهات و مواضع التقاط و مبارزه دائمی با تعجد و جمود فکری و بدعت و تحریف و تشتت امور اعتقادی.

۶- انس با قرآن: احیای قلوب و تمهید نفوس در موانست دائمی با قرآن و مداومت بر فهم عمیق معارف و فرهنگ قرآنی بر اساس و صیای پیامبر (ص) و وفاداری به ثقل اصغر.

۷- تعظمی شعایر و سنتها: الزام عملی نسبت به رعایت سنت ها و آداب اسلامی و تعظیم شعایر مذهبی و مناسک عملی اسلام در تأمین قداست ارزشها و هنجارهای مذهبی و جامعه اسلامی.

۸- تزکیه و تقوا: تکوین عادات مفید انسانی و تکمیل مکارم اخلاقی با تأکید بر رعایت مراتب تزکیه و تقوا و تمرین ورع و سداد و اجتهاد.

۹- رشد و خودسازی: تعدیل غرایض تلطیف عواطف، سلامت عقل و نفس آرامش روح و روان در مسیر تکامل اخلاقی و مقام قرب و رضوان الهی.

۱۰- آداب معاشرت: توجه و تعمق در آداب مطلوب معاشرت و آیین مصاحبت، تکریم فضیلت و یکرنگی و تقویت روحیه اجتماعی.

- ۱۱- الگوها و اسوه ها: بازشناسی سیره و روش الگوهای متعالی و اهتمام در تأمین به اسوه های حسنه و فضیلت های رفتاری و عملی مکتب اهل بیت (ع).
- ۱۲- قالیف قلوب: تقویت و پرورش روحیه سالم و صفا، صداقت و صمیمیت و همدلی، همراهی و همنوایی در تحقق امر تألیف قلوب و تحکیم اخوت.
- ۱۳- ولایت و رهبری: پذیرش ولایت و اطاعت از رهبری و همراهی با امت اسلامی در تحکیم آرمان وحدت.
- ۱۴- عفاف و پاکدامنی، التزام اخلاقی در مراعات عفاف و پاسداری از عفت و شرف و پرهیز و اجتناب از فساد اخلاقی.
- ۱۵- حقوق خانواده: نیکی به والدین و تواضع و فروتنی نسبت به آنان.
- ۱۶- آیین دوستی: فراگیری آیین دوستی و مصاحبت، رحمت شفقت، و ملایمت و تعارف و تعاطف نسبت به یکدیگر و پرهیز از تندی و خشونت و اجتناب از کینه و خصومت.
- ۱۷- امر به معروف و نهی از منکر صداقت در دعوت به خیر و ممانعت از شر بر اساس فرضیه امر به معروف و نهی از منکر اعمال روشهای تبلیغی بر اساس حکمت، موعظه، حسنه و جدل احسن در حمایت از حقوق فردی و اجتماعی مردم.
- ۱۸- فتوت و جوانمردی، تقویت روحیه جوانمردی و فتوت، شهامت و پرورش حس حق طلبی و ستم ستیزی.

در پایان قابل ذکر است که والدین باید به نماز اهمیت فوق العاده ای بدهند تا فرزندان ایشان نیز با توجه به الگو پذیری که از والدین خود دارند به سمت نماز گرایش پیدا نمایند والدین حتی المقدور در نمازهای جماعت و جمعه همراه فرزندان خود شرکت نمایند. چرا که احادیث زیادی در اهمیت برگزاری نماز جماعت و جمعه آمده است و اگر به علتی نمی توانند در این فضیلت در مسجد شرکت کنند در منزل نمازها یومیه را به جماعت اقامه کنند که در حدیثی از امام جعفر صادق (ع) آمده است که فرمودند: نماز مرد که در منزلش به جماعت خواند، برابر با بیست و چهار نماز است. نمازی که در مسجد به جماعت خواند برابر با چهل و هشت نماز است و یک رکعت نماز که مسجدالحرام خوانده شود برابر با هزار رکعت است که در مساجد دیگر خوانند. نمازی که در مسجد به تنهای خوانده شود، برابر با بیست و چهار نماز است و نمازی که در منزلت به تنهایی بخوانی، غبار پراکنده در فضا است که چیزی از آن به سوی خدا بلا نمی رود و کسی که به منظور روی تابیدن از مسجد در خانه اش به جماعت نماز خواند، نماز وی و کسانی که با او نماز گزارند، نماز شمرده نمی شود مگر سببش علتی باشد که از رفتن به مسجد باز دارد.

منابع و مأخذ

- ۱- اسکندر، نجمه، تأثیر جشن تکلیف بر تربیت دینی دانش آموزان دختر سوم راهنمایی از دیدگاه مدیران و معلمان زن، پایان نامه، سال ۱۳۸۰.
- ۲- بهجت، محمدتقی، رساله توضیح المسائل، انتشارات شفق، قم، سال ۱۳۷۷.
- ۳- دلاور، علی، روشهای تحقیق المسائل و روانشناسی و علوم تربیتی، انتشارات پیام نور، تهران، سال ۱۳۷۱.
- ۴- دهان، احمد، بررسی شرکت نوجوانان در نماز جماعت، پایان نامه.
- ۵- راشدی، حسن، نماز شناسی، انتشارات ستاد اقامه نماز، قم، سال ۱۳۸۰.
- ۶- سادات، محمدعلی، عبدالله، مقدمات راهنمایی و مشاوره، انتشارات پیام نور، سال ۱۳۷۹.
- ۷- شفیق آبادی، عبدالله، مقدمات راهنمایی و مشاوره، انتشارات پیام نور، تهران، سال ۱۳۷۹.
- ۸- کرباسی، منیژه، وکیلان، منوچهر، مسایل نوجوانان و جوانان، انتشارات پیام نور، تهران، ۱۳۷۹.
- ۹- مصباح یزدی، محمدتقی، آموزش عقاید، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، تهران، سال ۱۳۷۹.
- ۱۰- سایت اینترنتی

www.kandoo.cn

پیوست ها

www.kandoo.cn

www.kandoo.cn

www.kandoo.cn

www.kandoo.cn

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: موضوع تحقیق

۵	مقدمه
۶	اهداف اصلی پژوهش
۶	فرضیات تحقیق
۷	اهمیت و ارزش تحقیق
۹	روش انجام تحقیق
۱۰	محدودیت ها
۱۰	متغیرهای تحقیق
۱۱	واژه ها اصطلاحات
۱۳	خلاصه ای از سایر فصلها

فصل دوم: بررسی سوابق نظری و عملی تحقیق

۱۵	پیشینه نظری تحقیق
۱۷	انگیزه پژوهش
۱۸	فلسفه نماز
۲۸	نماز و آثار تربیتی آن

۳۱ اسرار اجتماعی نماز

۳۱ اهمیت و فضیلت نماز

۳۲ نماز امام علی (ع)

۳۳ آثار و اسرار نماز

۳۴ آمادگی قبل از نماز

۳۶ اعمال و ذکرهای نماز

۳۹ نماز جماعت و ...

۳۹ اهمیت نماز جماعت

۴۲ آثار نماز جماعت

۴۵ امام جماعت

۴۶ انتخاب امام جماعت

۴۸ عدالت در امام جماعت

۴۹ راه شناخت عدالت

۵۴ اهمیت نماز جمعه

۵۸ پژوهشهای عملی از تحقیق

فصل سوم: روش اجرای پژوهش

۶۳ جامعه آماری

۶۳ روش آماری

۶۳ نمونه و روش نمونه گیری

۶۴ روش جمع آوری اطلاعات

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل آماری پژوهش

۶۷ تجزیه و تحلیل آماری پژوهش

فصل پنجم: خلاصه و نتیجه گیری

۱۰۲ نتایج کلی و یافته های پژوهش

۱۰۵ پیشنهادات

۱۰۹ منابع و مأخذ

۱۱۰ پیوست ها

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com

www.kandoo.cn.com